ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 72ον ΙΟΥΝΙΟΣ, 1936. Ἀριθ. 6

† ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΛΟΠΟΘΑΚΗΣ

Τὴν 16ην Ἰουνίου ἐ. ἔ. συνεπληρώθησαν εἴκοσι πέντε ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀοιδίμου ἱδρυτοῦ καὶ συντάκτου τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς». Τὴν ἐπαύριον τῆς θλιβερᾶς ἐκείνης ἡμέρας ὑπῆρξάν τινες, οἵτινες προεφήτευον (ἄλλοι μὲν μὲ θλῖψιν, ἄλλοι δὲ μὲ δυσκόλως κρυπτομένην χαιρεκακίαν) ὅτι τὸ μέγα ἔργον τοῦ σκαπανέως τούτου τῆς Εὐαγγελικῆς ἀληθείας ἐν Ἑλλάδι ταχέως θὰ κατέρρεε καὶ θὰ ἐξηφανίζετο.

Ἀλλ' ὁ Θεὸς ἄλλως ηὐδόκησε· καὶ τὰ θεμέλια, ἅτινα ἔθηκεν ὁ Μιχαὴλ Καλοποθάκης, ἦσαν τόσον στερεὰ καὶ εὐρέα, ὥστε οἱ μετ' αὐτὸν ἀναλαβόντες τὸ ἔργον ἠδυνήθησαν νὰ ἐποικοδομήσωσιν ἐπ' αὐτῶν οἰκοδόμημα ἀγλαόν, πρὸς διάδοσιν τῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου μεταξὺ τῶν ὁμοεθνῶν ἡμῶν.

Ἴσως δὲν ἐπέστη ἀκόμη ὁ καιρὸς πρὸς πλήρη καὶ ἀπολύτως ἀντικειμενικὴν κρίσιν τοῦ ἔργου αὐτοῦ, διότι οὐκ ὀλίγοι ἐκ τῶν ἐπιζώντων σήμερον συνεδέοντο στενῶς μετὰ τῶν γεγονότων, καὶ διατηροῦσι τὰς προσωπικάς των ἰδέας, προκαταλήψεις, συμπαθείας καὶ ἀντιπαθείας. Ἀλλ' ἡ ἀπόστασις καὶ τῶν 25 μόνον ἐτῶν παρέχει ποιάν τινα ἀνεξαρτησίαν καὶ ἀντικειμενικότητα ἀντιλήψεως· καὶ δὲν διστάζομεν νὰ διατυπώσωμεν ἀπὸ τοῦδε τὴν πεποίθησιν ὅτι εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Εὐαγγελικοῦ κινήματος μία μορφὴ θὰ ἐξέχῃ πασῶν τῶν ἄλλων, ἡ τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη, ὅστις πρῶτος ἠγέρθη Ἕλλην ἐν Ἑλλάδι, νὰ ὑψώσῃ τὴν σημαίαν τῆς Εὐαγγελικῆς ἀληθείας, ὅστις ἐθυσίασε προθύμως κοσμικὸν στάδιον, κοσμικὴν ὑπόληψιν, σωματικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνάπαυσιν καὶ ὑλικὴν κατάστασιν, διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Χριστὸν καὶ νὰ ἐργασθῇ δι' Αὐτόν, καὶ ὅστις διὰ 50 ἐτῶν ἀόκνου, ἀφιλοκερδοῦς καὶ ἀπτοήτου δράσεως ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς ἀναμορφώσεως ἔσπειρεν εἰς τόσον εὐρὺν κύκλον τὸν καλὸν σπόρον τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὁ Μιχαὴλ Καλοποθάκης συνήνωνε τὴν φλογερὰν πίστιν ἑνὸς Χριστιανοῦ τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων πρὸς τὸ ἄκαμπτον θάρρος τῶν ἀνδρείων τέκνων τῆς Μάνης, ἀλλὰ καὶ πρὸς διοικητικὴν ἱκανότητα καὶ εὐρεῖαν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν. Χαρακτὴρ εὐθὺς καὶ ὀξύς, μοιραῖον ἦτο νὰ ἀποκτήσῃ καὶ ἐχθρούς, καθότι οὐδέποτε ἠνείχετο τὴν ὑποκρισίαν καὶ τὴν λιποψυχίαν, πρὸ πάντων εἰς τὰ τῆς θρησκείας. Ἠδύνατο μάλιστα εἰς πολλὰς στιγμὰς τοῦ βίου του νὰ ἀναφωνήσῃ ὡς ὁ Παῦλος: «Οὐδένα ἔχω ἰσόψυχον, ὅστις γνησίως τὰ περὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ μεριμνήσει».

Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροί του δὲν ἠδύναντο εἰμὴ νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι ὁ

Μιχαὴλ Καλοποθάκης οὐδέποτε εἰς τὸ ἀτομικόν του συμφέρον ἢ τὴν ἰδίαν του δόξαν ἀπέβλεψεν, ἀλλὰ πάντοτε εἰς τὸ καλὸν τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου του, οὐδεμίαν δέ ποτε θυσίαν ἢ κόπον ἐζήτει ἀπὸ ἄλλους, χωρὶς νὰ δώσῃ πρῶτος αὐτὸς τὸ παράδειγμα.

Τοῦτο καὶ ἡ ἀκούραστος αὐτοῦ 50ετὴς δρᾶσις διά τε τοῦ λόγου καὶ τοῦ καλάμου του, ἐξασφαλίζουσιν εἰς τὴν μνήνην του πρωτεύουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν ἐργατῶν τῆς Εὐαγγελικῆς ἀληθείας ἐν τῷ ἔθνει ἡμῶν.

Εἴθε δὲ ἡ μνήμη καὶ τὸ παράδειγμα αὐτοῦ νὰ ἦναι πηγὴ ἐμπνεύσεως καὶ ἐνισχύσεως εἰς τοὺς σήμερον ἐργαζομένους ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς ἀναζωπυρήσεως τῆς Πατρίδος ἡμῶν!

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ Μιχαὴλ Καλοποθάκης ἐγεννήθη ἐν Ἀρεοπόλει, πρωτευούσῃ τῆς Μάνης, τὴν 20ὴν Δεκεμβρίου 1825, ἤτοι κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

Ἀπὸ τρυφερᾶς ἡλικίας ἐνεστερνίσθη τὴν πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀγάπην, εὐτυχήσας νὰ ἀνατραφῇ ὑπὸ πατρὸς εὐσεβοῦς καὶ χρηστοῦ, ἐν τῷ μέτρῳ τῶν δυνάμεων αὐτοῦ δράσαντος καὶ θυσιάσαντος ὑπὲρ τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ Γένους, καὶ τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα ὑπηρετήσαντος μετὰ συνέσεως καὶ δικαιοσύνης.

Διδαχθεὶς τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῷ κοινοτικῷ σχολείῳ τῆς Ἀρεοπόλεως, ὁ νεαρὸς Μιχαὴλ εἰσῆλθεν, ἐν ἡλικίᾳ δέκα ἐτῶν, ὡς μαθητὴς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον, ὅπερ κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη ἵδρυσαν ἐν Ἀρεοπόλει τῷ 1835 οἱ ἐξ Ἀμερικῆς ἐλθόντες διδάσκαλοι Λεΰμπορν, Χούστων καὶ Βενιαμίν, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Ἑλλάς, μόλις ἀποτινάξασα τὰς πέδας, ἀπέβλεπεν εἰς τοὺς ἔξω φιλέλληνας, ὅπως θέσωσι τὰς βάσεις τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως εἰς τὸ ἀρτιγέννητον Κράτος.

Ἐν τῷ ἀρίστῳ τούτῳ σχολείῳ, ὅπερ μέχρι σήμερον διατηρεῖται, παραδοθὲν ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν εἰς τὸν δῆμον Οἰτύλου, ἔλαβεν, ὁμοῦ μὲ τὴν λοιπὴν ἐξαίρετον διδασκαλίαν, καὶ τὴν πρώτην πρὸς τὰς Ἁγίας Γραφὰς ὤθησιν, καθότι οἱ εὐσεβεῖς ἐκεῖνοι σχόλαρχοι ἐδίδαξαν τοὺς μαθητάς των νὰ ἀναγινώσκωσι καθημερινῶς τὰ Ἱερὰ Γράμματα, καὶ νὰ ἐγκύπτωσιν εἰς αὐτὰ ὡς τὸν μόνον ὁδηγὸν τοῦ βίου.

Τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ ἐπίδοσις τοῦ νεαροῦ Καλοποθάκη εἰς τὰς σπουδάς του, ὥστε ἐλθὼν τῷ 1841 εἰς Ἀθήνας, ἐντὸς δύο ἐτῶν ἀπεπεράτωσε τὰς ἐν τῷ ἐνταῦθα Γυμνασίῳ σπουδάς του καὶ δεκαοκταετὴς μόλις μεῖραξ διωρίσθη σχολάρχης ἐν Γυθείῳ. Τὴν πενταετῆ του δρᾶσιν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἐπὶ γενεὰν ὁλόκληρον καὶ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐνεθυμοῦντο οἱ πρεσβύτεροι Γυθεᾶται, διὰ τὴν αὐστηρὰν πειθαρχίαν, ἣν ἐτήρησε, καὶ τὴν ἀκάματον φιλοπονίαν, μεθ' ἧς ἐδίδαξε τὴν νεολαίαν τοῦ Γυθείου.

Ἡ φυσική του ὅμως κλίσις τὸν ἐκάλει ἀλλαχοῦ, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὸ 1848

παραιτηθεὶς τοῦ διδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος, ἐνεγράφη εἰς τὴν Ἰατρικὴν Σχολὴν τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου, ἐξ ἧς μετὰ πενταετεῖς σπουδὰς ἐξῆλθε μὲ τὸ πτυχίον τοῦ διδάκτορος, καταταχθεὶς εὐθὺς κατόπιν εἰς τὸν στρατὸν ὡς στρατιωτικὸς ἰατρός.

Ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐπεφύλαττεν εἰς τὸν Μιχαὴλ Καλοποθάκην ἄλλο ἔργον ὑψηλότερον. Τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς Εὐαγγελικῆς ἀληθείας, ἅτινα ἐδέχθη ὡς παῖς, εἶχον ριζοβολήσει βαθέως εἰς τὸ σοβαρὸν καὶ εἰλικρινὲς πνεῦμά του, κατόπιν δὲ καὶ ὡς σχολάρχης καὶ ὡς φοιτητὴς ἐξηκολούθει νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ ἐντρυφᾷ εἰς τὰς Γραφάς. Κατὰ τὸ ἔτος 1852 τὸν εὑρίσκομεν ὡς τακτικὸν ἀκροατὴν τῶν κηρυγμάτων τοῦ Ἰωνᾶ Κίγγ, καὶ ὡς μάρτυρα τῆς ὑπερασπίσεως κατὰ τὴν δίκην τοῦ Κὶγγ ἐπὶ βλασφημίᾳ δῆθεν κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Παρθένου Μαρίας. Εἰς τὴν δίκην ἐκείνην ἐδήλωσεν ἑαυτὸν ὡς Ὀρθόδοξον, ὅτε ὅμως ἐπηκολούθησεν ἡ καταδίκη τοῦ Κίγγ, μόνον ἕνεκα τῆς κοχλαζούσης τότε ἐν Ἑλλάδι μισαλλοδοξίας, κατὰ παραβίασιν παντὸς δικαίου καὶ αὐτῶν τῶν κειμένων νόμων τῆς Ἑλλάδος, ἡ δὲ καταδίκη αὕτη ἀνερυθριάστως ἐπεκυρώθη ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἡ συνείδησις τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη ἐξανέστη κατὰ τῆς ἐπισήμου ταύτης καταπατήσεως αὐτοῦ τοῦ ἱερωτάτου θεσμοῦ τῆς ἐλευθερίας, ἣν εἶχεν ἀποκτήσει ἡ Ἑλλὰς διὰ τοσούτων ἀγώνων καὶ θυσιῶν, καὶ ἀπεφάσισε, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, νὰ ἀφιερώσῃ ὁλόκληρον τὴν ζωήν του ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως καὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθέρας συζητήσεως ἐπὶ τῶν ἀφορώντων τὰ τῆς θρησκείας. Τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἐσκέφθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ ἀναλάβῃ διὰ τοῦ τύπου, ἱδρύων ἐφημερίδα φιλελευθέρων ἀρχῶν· ἀλλὰ συναισθανόμενος ὅτι ἦτο εἰσέτι ἀπαράσκευος δι' ἔργον τηλικοῦτον, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, ὅπως ἐκ τοῦ σύνεγγυς μελετήσῃ τοὺς ἐκεῖ ἐπικρατοῦντας θεσμοὺς τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ ἐγκύψῃ εἰς μελέτας δυναμένας νὰ τὸν καταστήσωσι δόκιμον ἐργάτην ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς ἀναμορφώσεως τοῦ ἔθνους του.

Μετὰ τριετεῖς θεολογικὰς σπουδὰς ἐν τῷ Union Theological Seminary τῆς Νέας Ὑόρκης, τυχὼν τοῦ πτυχίου τοῦ διδάκτορος, τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κατὰ δὲ τὸ 1858 ἤρχισεν ἐκδίδων τὸν «Ἀστέρα τῆς Ἀνατολῆς», ἀναγράψας ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ σελίδος τὸ ἑξῆς συνοπτικὸν πρόγραμμα: ***«Ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἀνάγκην ἀναμορφώσεως. Ἡ ἀναμόρφωσις αὕτη δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ μόνον διὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου».*** Τοῦτο δὲ ὑπῆρξεν ἔκτοτε τὸ μόνον πρόγραμμά του καὶ ἀπὸ τοῦ προγράμματος τούτου οὐδέποτε κατὰ μίαν κεραίαν παρεξέκλινεν.

Ἡ ἐμφάνισίς του ὅμως ἐν Ἀθήναις μὲ τοιοῦτον πρόγραμμα ἐξήγειρε θύελλαν τρομερὰν κατ' αὐτοῦ. Οἱ ὀλίγοι ἐπιζῶντες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης θὰ ἐνθυμῶνται, πᾶς τις δὲ δύναται νὰ βεβαιωθῇ φυλλομετρῶν τὰς Ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1858 μέχρι τοῦ 1878, ὁποῖον διωγμὸν ὑπέστη ὁ Μιχαὴλ Καλοποθάκης, διότι ἔσχε τὸ θάρρος νὰ ψέξῃ τὰ κακῶς κείμενα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ζητήσῃ τὴν διόρθωσιν αὐτῶν. Μόνον σιδηροῦς καὶ ἄκαμπτος χαρακτήρ, ἐνισχυόμενος ὑπὸ τελείας πίστεως εἰς τὸν Θεὸν καὶ τελείας ἀφιερώσεως εἰς τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ ἔργον ἠδύνατο νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὴν ὀργὴν κοινῆς γνώμης, ἐμπεποτισμένης μὲ μεσαιωνικὸν φανατισμὸν καὶ μισαλλοδοξίαν, καὶ ὑποδαυλιζομένης ὑπὸ τύπου ἀσυνειδήτου,

μηδόλως ἐμβαθύνοντος εἰς τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων καὶ μηδὲν γινώσκοντος ἔξω τοῦ στενοῦ ὁρίζοντος τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐπικρατουσῶν ἐν Ἑλλάδι ἰδεῶν καὶ προλήψεων. Οὐδὲν ψεῦδος, οὐδεμία συκοφαντία, οὐδεμία ὕβρις καὶ ἀδικία, οὐδεμία βία ὑπῆρξεν, ἣν νὰ μὴ μεταχειρισθῇ ἡ τότε κοινωνία τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὁ τότε τύπος κατὰ τῶν ὀλίγων ἀνδρῶν, οἵτινες βαθμηδὸν συνεκεντρώθησαν περὶ τὸν Μιχαὴλ Καλοποθάκην, ζητοῦντες τοὐλάχιστον δι᾽ ἑαυτοὺς τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ λατρεύωσι τὸν Θεὸν κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς συνειδήσεώς των. Ἀλλ᾽ ἡ λύσσα τῶν πολλῶν ἐξέσπα κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ὁμάδος ταύτης, ὅστις ἐτόλμα οὐ μόνον νὰ διαφωνῇ πρὸς τὴν κοινωνίαν ὁλόκληρον ἀλλὰ καὶ μετ᾽ ἀκάμπτου θάρρους νὰ ὑπεραμύνηται τῶν ἰδεῶν του διά τε τοῦ τύπου καὶ ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος καὶ νὰ ἀξιοῖ δι᾽ ἑαυτόν, ὡς πολίτην Ἕλληνα, καὶ διὰ τὰς ἰδέας του, πλήρη ἰσότητα μὲ τοὺς ἀντιπάλους του, ὑπὸ τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος.

Βαθμηδὸν ὅμως αἱ φωναὶ τῶν ἐχθρῶν καὶ διωκτῶν του ἐσίγησαν. Ὁ ἀδαμάντινος χαρακτήρ του, τὸ ἀπαράμιλλον θάρρος του, ἡ εἰλικρινὴς φιλοπατρία του ἐκίνησαν τὸν σεβασμὸν τῶν ἀντιθέτων, ὧν ὁ εἷς κατόπιν τρῦ ἄλλου ἀνέστειλαν ἐπὶ τέλους τὰς κατ᾽ αὐτοῦ ἐπιθέσεις των. Ὁ δὲ ἀσπονδότερος ὅλων τῶν ἐχθρῶν του κατὰ τὴν πρώτην ἐκείνην ἐποχὴν — ὁ Τιμολέων Φιλήμων, ὅστις διηύθυνε τὸν «***Αἰῶνα***»—πολὺ πρὸ τοῦ τέλους τῆς ζωῆς του ἐγένετο εἷς τῶν εἰλικρινεστέρων προσωπικῶν φίλων του.

Ὁ διωγμὸς ὅμως οὗτος διήρκησεν εἰκοσιπενταετίαν ὁλόκληρον, κατὰ δὲ τὸ διάστημα τοῦτο ἐτέθησαν ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη τὰ θεμέλια τοῦ Ἑλληνικοῦ Εὐαγγελικοῦ κινήματος. Ἐπειδὴ διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Ἀστέρος» δὲν εὕρισκε τυπογραφεῖον, τολμῶν νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐργασίαν, ἠναγκάσθη νὰ ἱδρύσῃ, τῇ συνδρομῇ φίλων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, τὸ ἐπὶ πολλὰ ἔτη γνωστὸν ἐν Ἀθήναις «Τυπογραφεῖον τῆς Λακωνίας», οὗτινος τὴν διεύθυνσιν ἀνέθεσεν εἰς τὸν ἕτερον τῶν δύο τότε ἐν Ἀθήναις ὁμοδόξων του, τὸν Δημ. Σακελλάριον· ἐκ δὲ τοῦ τυπογραφείου τούτου εἶδον τὸ φῶς, κατὰ τὰ 25 ἔτη τῆς ὑπάρξεώς του, πολυάριθμα βιβλία καὶ φυλλάδια θρησκευτικά, ἅτινα μετὰ τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς», διέδωκαν τὰς Εὐαγγελικὰς ἀληθείας εἰς εὐρὺν κύκλον ὁμογενῶν ἐν Ἑλλάδι τε καὶ Τουρκίᾳ.

Κατὰ τὸ 1860 ἵδρυσεν ἐν Ἀθήναις τὸ πρῶτον Κυριακὸν Σχολεῖον, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν ἐν ἄλλαις χώραις λειτουργούντων. Κατὰ δὲ τὸ 1864 ὁμοῦ μετὰ τοῦ Γεωργίου Κωνσταντίνου ἤρχισε νὰ κηρύττῃ τακτικῶς ἀπ᾽ ἄμβωνος. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἱδρυθῇ ἡ πρώτη Ἑλλ. Εὐαγγελικὴ κοινότης ἐν Ἀθήναις, κατὰ δὲ τὸ 1870 ὁ Μιχαὴλ Καλοποθάκης κατώρθωσε εἰς τὸ πεῖσμα λυσσαλέας ἀντιδράσεως νὰ οἰκοδομήσῃ καὶ εὐκτήριον οἶκον διὰ τὴν κοινότητα ταύτην, τῇ συνδρομῇ διαφόρων φίλων τῆς ἀληθείας, οὕτως ὥστε τὸ Εὐαγγελικὸν κίνημα ἀπέκτησε πλέον κέντρον ὁρατόν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξῆλθον ἔκτοτε ὅλαι του αἱ ἐνέργειαι καὶ προσπάθειαι πρὸς διάφορα σημεῖα. Βαθμηδὸν ἐκτίσθησαν καὶ ἄλλοι ναοί, ἐν Θεσσαλονίκῃ, Βόλῳ, καὶ Πειραιεῖ, καὶ συνεπήχθησαν αὐτόθι καὶ ἀλλαχοῦ Εὐαγγελικαὶ κοινότητες, αἵτινες κατὰ τὸ 1886 συνεκρότησαν τὴν Ἑλληνικὴν Εὐαγγελικὴν Σύνοδον, ἥτις ἔκτοτε ὑφίσταται ὡς θρησκευτικὸν κέντρον τῶν ἐν Ἑλλάδι, Ἑλλήνων Εὐαγγελικῶν.

Κατὰ τὴν πρώτην εἰκοσιπενταετίαν τοῦ ἔργου του ὁ Μιχαὴλ Καλοποθάκης συνειργάσθη μετὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἀμερικανῶν ἱεραποστόλων, τὸ ἰδανικόν του ὅμως ἦτο νὰ ἴδῃ τὰς Ἑλληνικὰς Εὐαγγελικὰς κοινότητας ἀνεξαρτήτους καὶ αὐτοσυντηρήτους καὶ διὰ τοῦτο τῷ 1886, ὡς ἐλέχθη, τῇ προτροπῇ του αἱ ὑφιστάμενοι κοινότητες ἀπεφάσισαν διὰ τῶν ἰδίων πόρων νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸ ἔργον των. ὁπότε καὶ οἱ ξένοι ἱεραπόστολοι ἀπεσύρθησαν τῆς Ἑλλάδος. Ἔκτοτε δὲ τὸ ἔργον τῆς Ἑλλ. Εὐαγγελικῆς Συνόδου, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη, ἔμεινεν ἀνεξάρτητον πάσης ξενικῆς διευθύνσεως, οὗτος δὲ δὲν ἀπέκαμνε διὰ τῶν προτροπῶν του καὶ τῶν ἰδίων θυσιῶν ἐνθαρρύνων τὰς κοινότητας νὰ ἐμμένωσιν εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν ταύτην, διακηρύττων ὅτι μόνον διὰ τοιαύτης αὐταπαρνήσεως ἠδύνατο νὰ καρποφορήσῃ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὡς ἱεροκῆρυξ ὁ Μιχαὴλ Καλοποθάκης εἰργάσθη ἀδιακόπως ἐν Ἀθήναις καὶ ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας μέχρι τοῦ 1895, ὅτε παρῃτήθη τοῦ τακτικοῦ κηρύγματος. Ὡς δημοσιογράφος ὅμως καὶ συγγραφεὺς εἰργάσθη μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του. Τὸν «Ἀστέρα τῆς Ἀνατολῆς» ἐξέδωκεν ἐπὶ πεντακονταετίαν ὁλόκληρον τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1868 ἤρχισεν ἐκδίδων καὶ τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Παίδων», μηνιαῖον εἰκονογραφημένον περιοδικὸν διὰ τὰ παιδία, ὅπερ τάχιστα κατέστη τὸ ἐντρύφημα τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας καὶ ἐπὶ 26 ὅλα ἔτη ἦτο τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀνάγνωσμα τῶν Ἑλληνοπαίδων Ἑλλάδος τε καὶ Τουρκίας, ἑωσοῦ παρ' ὅλας τὰς ἑπταήμισυ χιλιάδας τῶν συνδρομητῶν του, ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὴν ἔκδοσίν ὡς μὴ καλύπτον οὐδὲν πόρρωθεν τὰ ἔξοδά του. Οἱ πατέρες καὶ αἱ μητέρες τῆς σήμερον παρ' ἡμῖν ἐνθυμοῦνται μετὰ συγκινήσεως τὴν μικρὰν «Ἐφημερίδα τῶν Παίδων», ἥτις κατὰ μῆνα ἐχαροποίει τὴν παιδικήν των ἡλικίαν· πολλοὶ δὲ ὁμολογοῦσιν ὅτι οὐδέποτε ἐλησμόνησαν τὰ ψυχωφελῆ διδάγματα, ἅτινα ὁ εὐσεβὴς συντάκτης κατώρθου νὰ ἐνσταλάξῃ εἰς τὰς τρυφεράς των καρδίας, ὁμοῦ μὲ τὸ τερπνὸν τῶν εἰκόνων καὶ τῆς ποικίλης ὕλης τοῦ μικροῦ ἐκείνου περιοδικοῦ.

Ἐκτὸς δὲ τῶν δύο τούτων περιοδικῶν, ὁ Μιχαὴλ Καλοποθάκης ἐξέδιδεν ἀκαταπαύστως βιβλία καὶ φυλλάδια θρησκευτικά, ἀποτελοῦντα σήμερον πλουσίαν θρησκευτικὴν βιβλιοθήκην. Μεταξὺ τῶν δημοσιευμάτων τούτων διακρίνονται ἱκανοὶ τόμοι συντόμων θρησκευτικῶν κηρυγμάτων καὶ πολυάριθμοι μεταφράσεις σπουδαίων θεολογικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἔργων τῆς ἀλλοδαπῆς, καθὼς καὶ πολλαὶ ἑκατοντάδες μικρῶν τετρασελίδων ἢ ὀκτασελίδων φυλλαδίων ἐπὶ ψυχωφελῶν θεμάτων, πρὸς διανομὴν δωρεάν. Τὰ φυλλάδια ταῦτα ἐκυκλοφόρησαν καὶ κυκλοφοροῦσιν εἰσέτι κατὰ ἑκατοντάδας χιλιάδων παντοῦ, ὅπου ὑπάρχουσιν Ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ ἔν τε τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῇ καὶ ἐν μακρυναῖς χώραις. Ὁ διεξερχόμενος τὴν σωρείαν ταύτην τῶν ἔργων τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη διακρίνει τὴν ἐγκυκλοπαιδικὴν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν τοῦ ἀνδρός, ἥτις καθίστα τόν τε κάλαμον αὐτοῦ καὶ ἔτι περισσότερον τὸ κήρυγμα αὐτοῦ τερπνὸν καὶ διδακτικόν. Ὁ μακαρίτης ἠγάπα πολὺ τὴν ἱστορίαν, τὴν ἀστρονομίαν καὶ τὴν ἀρχαιολογίαν, ἦτο δὲ ἰσόβιον μέλος τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τακτικὸν μέλος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσοῦ», ὅστις ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι τοῦ θανάτου του ἔσπευσε νὰ ψηφίσῃ θερμὰ συλλυπητήρια εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ. Ὑπῆρ-

ξεν ὡσαύτως θερμὸς ὑπέρμαχος (ἐπὶ πολλὰ μάλιστα ἔτη ὁ μόνος ὑπέρμαχος) τοῦ θεσμοῦ τῆς Κυριακῆς ἀργίας, ὃν μόλις μετὰ πολλὰ ἔτη καὶ ὑπὸ μορφὴν κολοβὴν ἀπέκτησεν ἡ Ἐπικράτεια· ἦτο καὶ εἷς τῶν ἱδρυτῶν τοῦ Συλλόγου τῶν Ζωοφίλων.

Ἀλλὰ μία ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων σελίδων τῆς δράσεως τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη ὑπῆρξεν ἡ πεντηκονταετὴς ἐργασία του διὰ τὴν διάδοσιν τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1859 ἀπεδέχθη τὴν ἀντιπροσωπείαν τῆς Βρεττανικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, Ἤπειρον καὶ Κρήτην, ἣν καὶ διετήρησε μέχρι τοῦ ἔτους 1905, ὁπότε παρητήθη λόγῳ ὁρίου ἡλικίας. Τὸ ἔργον τοῦτο παρέλαβεν ἐν νηπιώδει σχεδὸν καταστάσει εὑρισκόμενον, καὶ πανταχόθεν πολεμούμενον ἐν Ἑλλάδι, λόγῳ τῆς ἐπικρατούσης μισαλλοδοξίας, κατώρθωσε δὲ διὰ τοῦ θάρρους καὶ τῆς δραστηριότητός του νὰ εὐρύνῃ ταχέως τὸν κύκλον τῆς διαδόσεως τῶν ἱερῶν κειμένων, ὥστε νὰ φθάσῃ ἡ ἐτησία κυκλοφορία κατὰ τὸ ἔτος 1899 εἰς ποσὸν 20,000 ἀντιτύπων. Εἰς τὴν διάδοσιν τῶν Ἱερῶν Γραφῶν ἀπέδιδε πάντοτε τὴν ὑψίστην σημασίαν, διότι ἐφρόνει ὅτι ἀρκεῖ ἡ μελέτη αὐτῶν ὅπως διορθώσῃ ὅλα τὰ κακῶς κείμενα ἔν τε τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ. Διὰ τοῦτο δὲ δὲν ἔπαυε συνιστῶν εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς ἀπ' ἄμβωνος κηρύγμασιν αὐτοῦ τὴν ἀπόκτησιν καὶ πιστὴν μελέτην τοῦ Θείου Λόγου, ὡς τοῦ ἀκρογωνιαίου λίθου τῆς τε ἀτομικῆς εὐσεβείας καὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκογενειακῆς χρηστότητος.

Οὐδέποτε εἰς τὰς ἀπειραρίθμους δημοσίας ὁμιλίας ἐπετίθετο κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τῶν πατέρων του, οὐδέποτε ἠκούσθη ἐκφραζόμενος μετὰ χλεύης ἢ κατὰ τρόπον δυνάμενον νὰ προσβάλῃ τὰς θρησκευτικὰς δοξασίας τῶν ἑτεροφρονούντων. Προκαλούμενος συνεζήτει ἐλευθέρως καὶ μετὰ θάρρους, ἀλλὰ καὶ μετὰ λεπτότητος, ἐπὶ τῶν ἀμφισβητουμένων μεταξὺ τῶν διαφόρων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν δογμάτων, πρωτίστως ὅμως ἐνδιεφέρετο ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς μελέτης αὐτοῦ, λέγων ὅτι οὕτω καὶ μόνον δύναται νὰ ἐπέλθῃ ὁ ποθούμενος διαφωτισμὸς καὶ ἡ θρησκευτικὴ ἀνόρθωσις τοῦ ἔθνους ἡμῶν.

Τοῦτο καὶ ἡ σπανία αὐταπάρνησις καὶ ἀφιλοκέρδεια τοῦ ἀνδρός, τοῦ τὰ πάντα θυσιάσαντος χάριν τῶν πεποιθήσεών του καὶ ὑπὲρ τῶν ἰδανικῶν του, μηδεμίαν δέ ποτε ὠφέλειαν ἢ δόξαν ἀτομικὴν ζητήσαντος ἢ δεχθέντος, ἐπὶ τέλους ἐπέβαλον τὴν σιγὴν καὶ εἰς τοὺς ἀσπονδοτάτους ἐχθροὺς τῶν ἰδεῶν καὶ ἀρχῶν του, οἵτινες πάντες ἠναγκάσθησαν ἐν τέλει νὰ ἀνομολογήσωσιν ὅτι, ἀνεξαρτήτως τῶν ἰδεῶν του, οὗτος ὑπῆρξεν «ἀληθὴς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἦν».

Διὰ δὲ τοὺς Ἕλληνας Εὐαγγελικοὺς ὑπῆρξε καθ' ὅλον τὸν μακρόν του βίον διδάσκαλος ἀγαπητὸς καὶ πεφωτισμένος, ποιμὴν ἄγρυπνος καὶ ἀκάματος, πατὴρ φιλόστοργος καὶ συμπαθής, ἀείποτε προτάσσων τὴν πρόοδον τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ καλὸν τῶν πνευματικῶν του τέκνων πρὸ πάσης σκέψεως περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῆς ἰδίας ἀναπαύσεως. Ἰδιαιτέραν ὅλως στοργὴν ἔτρεφε πρὸς τὰ παιδία, πρὸ πάντων τὰ τῶν ἐκκλησιῶν, ἃς κατὰ περιτροπὴν ἐπεσκέπτετο· ταῦτα δὲ τόσον καλῶς ἐγίνωσκον καὶ ἀνταπέδιδον τὴν πρὸς αὐτὰ τρυφερότητά του, ὥστε μετὰ χαρᾶς ἔσπευδον νὰ ἀντικρύσουν τὸ μειδίαμα καὶ τὰς θωπείας τοῦ

ἀγαθοῦ «παπποῦ», ὅπερ ὄνομα βαθμηδὸν ἀπεδόθη εἰς αὐτὸν ὑφ' ἁπάντων τῶν Εὐαγγελικῶν, παιδίων τε καὶ ἐνηλίκων.

Ὁ Θεὸς ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν μέτρον ἡμερῶν, ὑπερβὰν καὶ αὐτὸ τὸ ὅριον τῆς εὐρωστίας, τὸ ὑπὸ τοῦ Ψαλμωδοῦ μνημονευόμενον ὡς ἐξαιρετικόν, ὁλόκληρον δὲ τὸν χρόνον τοῦτον κατηνάλωσε νυχθημερὸν εἰς ἐργασίαν καὶ κόπους καὶ μέριμναν ὑπὲρ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ἔθνει του. Καθ' ὅλον μάλιστα τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς ζωῆς του παρ' ὅλον τὸ βάρος τῶν 86 ἐτῶν του, ἀνέλαβε πάλιν καὶ ἐξεπλήρωσε τὰ χρέη ποιμένος τῆς Ἐκκλησίας Ἀθηνῶν, κηρύττων τακτικῶς δὶς καθ' ἑκάστην Κυριακὴν καὶ διευθύνων τὴν ἑβδομαδαίαν συνάθροισιν τῆς Πέμπτης, ἵνα μὴ ἡ Ἐκκλησία αὕτη, λόγῳ τῆς ἐπ' ἀδείᾳ ἀπουσίας τοῦ τακτικοῦ ποιμένος αὐτῆς, στερηθῇ τοῦ κηρύγματος καὶ τῶν προνομίων τῆς θρησκείας. Μάλιστα τὴν τελευταίαν Κυριακὴν (12 Ἰουνίου), τέσσαρας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του, ἐκήρυξεν ἀπ' ἄμβωνος μετὰ σπανίας δυνάμεως ἐπὶ τοῦ θέματος «Τετέλεσται!», ὅπερ ἐκ παραδόξου προαισθήσεως εἶχεν ἐκλέξει. (Τὸν λόγον τοῦτον δημοσιεύομεν ἐν ἄλλῃ σελίδι).

Ἀλλὰ τέλος τὸ φθαρτὸν σῶμα ὑπέκυψεν εἰς τοὺς ὑπερβολικοὺς μόχθους τόσων μηνῶν, ὀξεῖα δὲ φλόγωσις τῶν ἐντέρων ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν παρέλυσε τὰς σωματικάς του δυνάμεις, οὕτως ὥστε τὴν πρωΐαν τῆς Πέμπτης 16 Ἰουνίου, 1911, παρέδωκεν ἡσύχως τὸ πνεῦμα καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀνάπαυσιν καὶ χαρὰν τοῦ Κυρίου του, ὃν τοσοῦτον πιστῶς, ἀόκνως καὶ γενναίως εἶχεν ὑπηρετήσει ἐπὶ τῆς γῆς. «Μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπ' ἄρτι. Ναί, λέγει τὸ Πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν, τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν.»

* * *

Γνωσθείσης τῆς εἰδήσεως τοῦ θανάτου τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη, ἥτις, ἕνεκα τῆς ὀλιγοημέρου ἀσθενείας του, κατέλαβε τοὺς πλείστους τῶν στενωτέρων φίλων του ἐξ ἀπροόπτου, πλῆθος συγγενῶν καὶ φίλων κατέκλυσε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ· περὶ δὲ τὸ ἑσπέρας ὁ νεκρός, ἀποτεθεὶς ἐν τῷ φερέτρῳ, μετηνέχθη εἰς τὴν Ἑλλ. Εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐτοποθετήθη ἐπὶ βάθρου ἔμπροσθεν τοῦ ἄμβωνος, τῆς ἐκκλησίας διακομισθείσης πενθίμως. Συμπιπτούσης καὶ τῆς ἑβδομαδιαίας συμπροσευχῆς, ἅπαντες οἱ ἐν Ἀθήναις Εὐαγγελικοὶ συνεκεντρώθησαν περὶ τὴν 8 μ.μ. ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ προσηυχήθησαν παρὰ τὸ φέρετρον τοῦ προσφιλοῦς νεκροῦ, οὗτινος τὸ γαλήνιον πρόσωπον, περιβεβλημένον τὴν ὡραιότητα τῶν πρώτων ὡρῶν τοῦ θανάτου, ἐκήρυττεν εἰς πάντας ὅτι ὁ τοσοῦτον μοχθήσας εἶχε τέλος εἰσέλθει εἰς τὴν αἰωνίαν ἀνάπαυσιν. Μετὰ δὲ τὴν συμπροσευχήν, διάφοροι ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ διενυκτέρευσαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παρὰ τῷ νεκρῷ μέχρι πρωΐας.

Τὴν δ' ἑπομένην (Παρασκευὴν) περὶ ὥραν 10 π. μ. συγκεντρωθέντος πλήθους ἀδελφῶν καὶ φίλων τοῦ μεταστάντος, οὕτως ὥστε καὶ ἡ ἐκκλησία καὶ ἡ εἴσοδος καὶ τὰ ἔξωθι πεζοδρόμια ἦσαν ἀσφυκτικῶς κατειλημμένα, ἤρχισεν ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία, πρωτοστατοῦντος τοῦ αἰδεσιμωτάτου Thomas V. Moore ἐξ Ἁγίου Φραγκίσκου, ἄλλοτε ποιμένος τῆς αὐτόθι Πρεσβυτερικῆς Ἐκκλησίας, ἤδη δὲ καθηγητοῦ ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Καλιφορνίας, ὅστις κατὰ τύχην διερχόμενος ἐξ

Ἀθηνῶν, ἠδυνήθη νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν κηδείαν τοῦ ἀρχαίου πατρικοῦ φίλου καὶ συλλειτουργοῦ του. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀκολουθίας, ὁ αἰδ. κ. Moore κατέθηκεν ὡραῖον στέφανον ἐκ φυσικῶν ἀνθέων ἐπὶ τοῦ φερέτρου, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

«Εἶναι δι' ἐμὲ πολύτιμον προνόμιον, ὅτι ἀξιοῦμαι σήμερον νὰ τελέσω τὴν ὑστάτην ἀκολουθίαν ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ μεταστάντος ἀδελφοῦ ἡμῶν Μιχαὴλ Καλοποθάκη. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὑπῆρξε γνωστόν μοι ἐκ παιδικῆς ἡλικίας· ἐνθυμοῦμαι μάλιστα ὅτι, ὅτε ἤμην πολὺ μικρός, ἐφιλοξενήθη ποτε παρὰ τῷ πατρί μου ἐν Ἀμερικῇ. Ἀφίνω εἰς ἄλλον ἀδελφόν, ὅστις ἐγνώρισε κάλλιον καὶ αὐτὸν καὶ τὸ μακροχρόνιον ἔργον του, νὰ σᾶς ὁμιλήσῃ ἐκτενέστερον περὶ αὐτοῦ. Ἐγὼ ὅμως ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι πολλοί, εἰς ἄλλας χώρας, θὰ πενθήσωσι διὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν, καὶ ἐκ μέρους τῶν ἀπόντων τούτων φίλων τοῦ μεταστάντος ἐξ ἡμῶν καταθέτω τὸν στέφανον τοῦτον ἐπὶ τῆς σοροῦ τοῦ τετιμημένου τούτου στρατιώτου καὶ ὑπηρέτου τοῦ Χριστοῦ, ὅστις τοσοῦτον πιστῶς εἰργάσθη καὶ τοσοῦτον γενναίως ἠγωνίσθη, ὡς ἄλλος Ἀπόστολος Παῦλος, ὅπως ἱδρύσῃ τὴν βασιλείαν τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ὁμοεθνῶν αὐτοῦ. Ὁ Κύριος θέλει δώσει εἰς αὐτόν, ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον!»

Μετὰ τοῦτο ἤρχισεν ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ἀναγνωσθέντος τοῦ 90οῦ Ψαλμοῦ καὶ τοῦ 15ου κεφ. τῆς Α΄. Πρὸς Κορινθ. Ἐπιστολῆς, καὶ ψάλλοντος τοῦ χοροῦ τοὺς ὕμνους: ***«Ἡ ἐν Κυρίῳ κοίμησις», «Ὦ τάφε, εἰς τὸν κόλπον σου νῦν δέξαι νέον θησαυρὸν»*** καὶ ***«Παράδεισος!»*** μετὰ συντόμων δεήσεων. Εἶτα ὁ κ. Ν. Παπαδόπουλος, ἰατρός, ἐκ μέρους τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ Εὐαγγελικῶν ἐξεφώνησεν ἐπικήδειον λόγον, ἐξάρας τὴν αὐταπάρνησιν, τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν ἄοκνον δρᾶσιν τοῦ μεταστάντος ποιμενάρχου. Μεθ' ὃ ἄραντες τὸ φέρετρον, ἀπῆλθον ἅπαντες εἰς τὸ κοιμητήριον, ἔνθα ἐπὶ τοῦ τάφου ἀπεχαιρέτησε τὸν νεκρὸν ἐκ μέρους τῶν ἐν Ἰωαννίνοις Εὐαγγελικῶν ὁ κ. Στέργιος Νουσίου, καὶ συνελυπήθησαν ἅπαντες τὰς θυγατέρας τοῦ μεταστάντος, τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ μὴ προφθάσαντος νὰ ἐπιστρέψῃ ἐκ Μακεδονίας. Ἐπὶ τῆς σοροῦ καὶ τοῦ τάφου κατετέθησαν πολυάριθμοι στέφανοι καὶ σταυροὶ ἐξ ἀνθέων καὶ φοινίκων, ἐν οἷς διεκρίνετο μέγας στέφανος τῆς ἐν Ἀθήναις Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπίσης ἐν Ἀρεοπόλει, τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ, κατόπιν πενθίμου κωδωνοκρουσίας ἐκ τοῦ ναοῦ τῶν Ταξιαρχῶν, πλῆθος συγγενῶν καὶ φίλων συνεκεντρώθη ἐν τῇ πατρικῇ οἰκίᾳ τοῦ μεταστάντος, καὶ ἔκλαυσε κατὰ τὸ Λακωνικὸν ἔθιμον τὴν μνήμην τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη, ὅστις πλειστάκις παρέσχεν εἰς τὴν γενέτειραν Μάνην πολυτίμους καὶ ἀφιλοκερδεῖς ὑπηρεσίας, πλέον δ' ἢ ἅπαξ ἐζητήθη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του, ὅπως κατέλθῃ εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον ὡς δήμαρχος καὶ βουλευτής.

— Ὀλίγη ὥρα δαπανηθεῖσα ψυχωφελῶς εἶναι ἀπόθεμα πολύτιμον διὰ τὴν αἰωνιότητα.

— Τοὺς πταίσαντας εἰς ἡμᾶς εἴμεθα πρόθυμοι νὰ ἐκδικηθῶμεν—ὁ Θεὸς ὅμως εἶναι πρόθυμος νὰ συγχωρήσῃ

ΤΕΤΕΛΕΣΤΑΙ!

«Ὅτε λοιπὸν ἔλαβε τὸ ὄξος ὁ Ἰησοῦς εἶπε, «Τετέλεσται» καὶ κλίνας τὴν κεφαλήν, παρέδωκε τὸ πνεῦμα». (Ἰωάν. ιθ'. 30).

Τὰ δεκαοκτὼ τελευταῖα ἐδάφια τοῦ ἄνωθι κεφαλαίου περιέχουσι περιστατικά, ἀναφερόμενα εἰς τὰ πάθη τοῦ Κυρίου ἡμῶν λίαν ἐνδιαφέροντα, τὰ ὁποῖα παρελείφθησαν ὑπὸ τῶν ἄλλων Εὐαγγελιστῶν, τοῦ Ματθαίου, τοῦ Μάρκου καὶ τοῦ Λουκᾶ.

Εἰς τὰ ἐδάφια ταῦτα εὑρίσκομεν τὴν πλήρωσιν διαφόρων προφητειῶν, ἀναφερομένων εἰς τὴν Σταύρωσιν τοῦ Κυρίου, ὅλαι δὲ αὗται ὁμοῦ συντείνουσιν εἰς τὸ νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν Γολγοθᾶ ἦτο συμβάν, τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς εἶχε ***προΐδει καὶ προείπει καὶ προορίσει.***

Πρὸ πολλῶν αἰώνων πρὸ τῆς Σταυρώσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πᾶν μέρος τοῦ σεμνοπρεποῦς τούτου γεγονότος εἶχεν ὁρισθῆ καὶ κανονισθῆ ὑπὸ τῶν Θείων βουλῶν, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἐλάχιστα καθέκαστα εἶχον ἀποκαλυφθῆ εἰς τοὺς Προφήτας, οὕτως ὥστε ἀπ' ἀρχῆς μέχρις τέλους, ἐν συνόλῳ καὶ εἰς τὰ καθέκαστα, τὸ γεγονὸς τοῦτο ἔλαβε χώραν συμφώνως πρὸς τὸ προεσχεδιασμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ σχέδιον.

Τοιαύτη ἀκριβὴς πλήρωσις προφητειῶν δὲν δύναται εἰμὴ νὰ ἦναι ἰσχυρὰ καὶ ἀκαταμάχητος ἀπόδειξις τῆς Θείας αὐθεντείας—τοῦ κύρους τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ—τῆς Γραφῆς. Διότι οἱ Προφῆται προλέγουσιν οὐ μόνον τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ καθέκαστα αὐτοῦ, εἶναι δὲ ἀδύνατον νὰ ἐξηγηθῶσι τόσαι ἐκπληρώσεις προλεχθεισῶν περιστάσεων δι' ἄλλης ὑποθέσεως, εἰμὴ ὅτι αἱ Γραφαὶ εἶναι θεόπνευστοι καὶ ἔχουσι θεῖον κῦρος καὶ ἐξουσίαν. Ὁ δὲ θεωρῶν ἀποτέλεσμα τυφλῆς τύχης, καὶ οὐχὶ σκοπιμότητος, τὴν ἐπανειλημμένην πλήρωσιν ἐμπεριστατωμένων προφητειῶν, ὡς τὴν περὶ τῶν ἱματίων Αὐτοῦ. τῆς δίψης Του, τῆς παρακεντήσεως τῆς πλευρᾶς Του, τῆς μὴ συντρίψεως τῶν ὀστῶν Του κλπ,. πρέπει ἀληθῶς νὰ ἦναι ἢ πολὺ εὔπιστος ἢ πολὺ μωρός.

Ἀλλ' ὡς προεῖπον, ἡ προσοχή σας προσκαλεῖται ἤδη οὐχὶ ἐφ' ὅλων τῶν συμβάντων, τῶν ἱστορουμένων ἐν πᾶσι τοῖς ἐν λόγῳ ἐδαφίοις, ἀλλ' ἐπὶ ***ἑνὸς καὶ μόνου,***— τῆς τελευταίας λέξεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ — ***Τετέλεσται!*** ἥτις, ἐξ ὅλων τῶν ἑπτὰ τελευταίων λόγων Του ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, εἶναι ἡ μᾶλλον ἀξιοσημείωτος.

Ποία ἡ πλήρης ἔννοια τῆς θαυμαστῆς ταύτης ἐκφράσεως — ***τετέλεσται*** — δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς· εἶναι τόσον βαθεῖα, τόσον περιεκτική, ὥστε ἀδυνατεῖ τις νὰ τὴν ἑρμηνεύσῃ κατὰ βάθος. Δὲν δύναται ὅμως καὶ νὰ θεωρηθῇ παράτολμον ἢ ἀσεβές, ἐὰν προσπαθήσωμεν νὰ συμπεράνωμεν τοὺς διαλογισμούς, οἵτινες ἐπλήρουν τὸ πνεῦμα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ὅτε ἐπρόφερε τὴν λέξιν ταύτην.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, διὰ τῆς ἐκφράσεως, ***«τετέλεσται»*** δυνατὸν νὰ ἠννόει τὰ ἑξῆς:

Πρῶτον. ***Ὁ σκοπὸς τῆς ἐπὶ τῆς γῆς ἐλεύσεώς Μου ἐξεπληρώθη.*** Ἦλθον

νὰ γείνω ᾿***Αρχηγός, Πρότυπον,*** πρὸ πάντων δὲ ***Σωτήρ,*** τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἐξεπλήρωσα. ᾿Επλήρωσα τὴν ἀπέλπιδα ἀνάγκην τοῦ ἀνθρώπου ὡς ***παραβάτου.*** ῾Ικανοποίησα τὰς δικαίας ἀπαιτήσεις τῆς θείας δικαιοσύνης. ᾿Επραγματοποίησα πάντας τοὺς τύπους, πάσας τὰς ἱεροτελεστίας, τὰς θυσίας καὶ τὰς προφητείας, καὶ ἀντικατέστησε τὰς σκιὰς διὰ τῆς πραγματικότητος. Ναί· τετέλεσται! ῾Η Παλαιὰ Οἰκονομία ἐξεπληρώθη μέχρι κεραίας ἐν τῷ προσώπῳ Μου!»

᾿Αλλὰ δεύτερον, ἡ ἔκφρασις ***Τετέλεσται,*** δυνατὸν νὰ ἐννοῇ καὶ τοῦτο:

«῾Ο ἀγών, τὸν ὁποῖον ἀνέλαβον ὡς ἀντικαταστάτης τοῦ ἀνθρώπου, ἐτελείωσεν. ᾿Εγώ, ὁ δεύτερος ᾿Αδάμ, ὁ προωρισμένος νὰ ἀνανεώσω τὴν μάχην κατὰ τοῦ Σατανᾶ καὶ τῆς ἁμαρτίας καὶ νὰ ἐκμηδενίσω τὰ παθήματα, τὰ ὁποῖα ὁ ἄνθρωπος ὑπέστη, ἡττηθεὶς ἐν τῷ Παραδείσῳ, αὐτὴν δὲ τὴν ἧτταν του νὰ μετατρέψω εἰς νίκην, ἐγὼ τὸν ἀγῶνα τοῦτον διεξήγαγον νικηφόρως! ὑπέστην τὰς προσβολὰς τοῦ ἐχθροῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὑπέφερα μακροθύμως τὰς ἀντιλογίας τῶν ἁμαρτωλῶν, τὰς ὕβρεις, τὰς συκοφαντίας, τὰς βλασφημίας τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων καὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ λαοῦ τοῦ Ισραήλ. ῾Υπέστην τὴν ἀγωνίαν τοῦ Κήπου, τοὺς ἐμπαιγμούς, τοὺς κολαφισμούς, καὶ τὴν ἐξουθένωσιν τοῦ δικαστηρίου: ῎Ηχθην ὡς ἀρνίον ἄκακον ἐπὶ τὸν τόπον τῆς σφαγῆς, χωρὶς νὰ ἀνοίξω τὸ στόμα μου νὰ παραπονεθῶ. Τέλος, ὑπέστην τὴν ἀτίμωσιν, τοὺς πόνους καὶ τὴν ἀγωνίαν τοῦ Σταυροῦ. Ναί, Πάτερ! ῞Ολα ταῦτα ἐτελείωσαν!»

᾿Αλλὰ τρίτον, ἡ ἔκφρασις ***τετέλεσται*** δύναται νὰ ἔχῃ καὶ τὴν σημασίαν ὅτι.

«᾿Εξεπλήρωσα τὴν ***ἐντολήν,*** τὴν ὁποίαν μοι ἔδωκας, νὰ κηρύξω τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς πτωχούς, νὰ ἰατρεύσω τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, νὰ κηρύξω ἐλευθερίαν εἰς τοὺς αἰχμαλώτους, νὰ ἀπολύσω ἐν ἐλευθερίᾳ τοὺς συντετριμμένους, νὰ κηρύξω ***εὐπρόσδεκτον Κυρίου ἐνιαυτόν.*** Τὸ ἔργον τοῦτο ἐξετέλεσα. Τετέλεσται!

Πᾶν ὅ,τι ἀπῄτει ἡ θεία Σου Κυβέρνησις καὶ ὁ Νόμος ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐξετελέσθη κατὰ γράμμα, ὅπως Σύ, ὦ Πάτερ, ὥρισας, καὶ ἰδού, παραδίδω εἰς χεῖράς Σου τὸ πνεῦμά μου, διὰ νὰ ἐπανέλθω εἰς τοὺς κόλπους Σου, καὶ νὰ ἀναλάβω τὴν δόξαν, τὴν ὁποίαν εἶχον παρὰ Σοὶ πρὸ καταβολῆς κόσμου καὶ τὴν ὁποίαν ἑκουσίως κατέλιπον, χάριν τοῦ ἀνθρώπου καὶ πρὸς δόξαν καὶ εὔκλειαν τοῦ ὀνόματος καὶ τῶν τελειοτήτων τῆς Θεότητος!»

Προσέτι, δύναται ἡ ἔκφρασις ***τετέλεσται*** νὰ σημαίνῃ καὶ τοῦτο:

«Τὴν ***ἀγάπην,*** ἥτις ἐνέπνευσεν εἰς Σέ, Πάτερ, καὶ εἰς ᾿Εμὲ τὸ σχέδιον τοῦτο, ἐπέδειξα εἰς τὸ σύμπαν, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀπολωλότας ἀνθρώπους· Αὐτὸς ὁ Σταυρός Μου, αὐτὸς ὁ θάνατός Μου μαρτυροῦσι πόσον ἠγαπήσαμεν καὶ ἀγαπῶμεν αὐτούς!»

᾿Αλλ᾿ ἡ ἔκφρασις ***τετέλεσται*** ἐμφαίνει καὶ πολλὴν ***εὐχαρίστησιν.*** ῾Η ἀναθεώρησις τοῦ τετελεσμένου ἔργου τῆς ἀπολυτρώσεως, ὅπερ εἶχεν ἀναδεχθῆ, πρέπει φυσικὰ νὰ ἐπέχυσεν ἐν τῇ καρδίᾳ Αὐτοῦ εἶδος τι ἁγίας χαρᾶς καὶ εὐχαριστήσεως ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ τῆς τελευτῆς.

Διότι τὸ σχέδιον, ὅπερ πρὸ καταβολῆς κόσμου ἐσχεδιάσθη ὑπὸ τῆς Θεότητος, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἐκτέλεσις εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς Αὐτόν, ἐπραγματοποιήθη ἤδη. ῾Η

διαθήκη, τὴν ὁποίαν Αὐτὸς ἔκαμε μετὰ τοῦ Πατρὸς Αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, **ἐξεπληρώθη κατὰ γράμμα.**

Διὰ τῆς ταπεινώσεως καὶ τῶν παθημάτων, τὰ ὁποῖα ἑκουσίως ἀνεδέχθη νὰ ὑποφέρῃ ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο, ἐδείχθη οὐ μόνον φίλος ἀλλὰ καὶ [illegible].

Αἱ ἁμαρτίαι τοῦ διεφθαρμένου ἀνθρώπου ἐξηλείφθησαν καὶ ἡ κατάρα ἤρθη ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ.

Τὸ μεσότοιχον, τὸ χωρίζον τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ Πλάστου του, κατέπεσεν, ἡ δὲ ὁδὸς πρὸς τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἠνοίχθη εἰς πάντας.

Ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ ἐπεσφράγισεν ὁ Κύριος διὰ τοῦ συντετριμμένου σώματός Του τὰ μέλλοντα ἐπακολουθήσει τῶν σεσωσμένων, ἐκ πλήρους φιλίας καὶ γλυκύτητος, ἡ δὲ ἐπιβεβαίωσις τοῦ θείου τούτου ἔργου, τόσον ἀκριβῶς καὶ καλῶς διεξαχθέντος, πρέπει νὰ ἐπλήρωσε τὴν θείαν Αὐτοῦ καρδίαν μὲ χαρὰν καὶ νὰ ἐφώτισε τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς Αὐτοῦ. Εἶδε τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ πόθου τῆς καρδίας Αὐτοῦ **καὶ ηὐφράνθη!**

Ἀλλά, ἐπίσης τὸ **τετέλεσται!** τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι γλυκεῖα τις παρηγορία καὶ ἐνθάρρυνσις εἰς πάντας τοὺς πιστούς, ὅτι **τὰ πάντα ὑπὲρ αὐτῶν ἐτελέσθησαν**· ὅτι τὰ λύτρα τῆς ἀπολυτρώσεως αὐτῶν ἐπληρώθησαν, ὁ νόμος ἱκανοποιήθη, αἱ ἁμαρτίαι των ἀφῃρέθησαν, ἡ υἱοθεσία των ἐπεκυρώθη, ἡ σωτηρία των ἐξησφαλίσθη, ἡ αἰώνιος κληρονομία των ἐγένετο βεβαία. Ἤδη δὲ δύνανται νὰ εἴπωσι μετὰ τοῦ Παύλου: «Τίς θέλει ἐγκαλέσει τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ Θεοῦ; Θεὸς ὁ δικαιῶν. Τίς θέλει εἶσθαι ὁ κατακρίνων; Χριστὸς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ καὶ ἀναστάς, ὅστις καὶ εἶναι ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, ὅστις καὶ μεσιτεύει ὑπὲρ ἡμῶν».

Ναί, ἀδελφοί μου, χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅσοι εἶσθε μεταξὺ τῶν πιστῶν, διότι ἡ θέσις σας ἐξησφαλίσθη μεταξὺ τῶν ἠγαπημένων καὶ ἡ μακαριότης σας **εἶναι κτῆμα ἀναφαίρετον.**

Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μὴ πιστοὺς ἡ ἔκφρασις αὕτη τοῦ Σωτῆρος εἶναι παρήγορος καὶ ἐνθαρρυντική, διότι καὶ δι' αὐτοὺς τὰ πάντα ἐτελέσθησαν — ἡ περὶ ἁμαρτίας θυσία ἐγένετο, ἡ συμφιλίωσις ἐπετεύχθη, ὁ γάμος, τὸ ἔνδυμα, ἡ τράπεζα — ὅλα εἶναι ἕτοιμα, ἡ δὲ πρόσκλησις ἐδημοσιεύθη καὶ δι' αὐτῆς προσκαλοῦνται πάντες εἰς τοὺς γάμους τοῦ Μεγάλου Βασιλέως.

Εἰς σᾶς δὲ ἀπόκειται, ἀδελφοί μου, ἐὰν εἶσθε τινὲς ἐξ ὑμῶν δὲν ἐδώσατε τὰς καρδίας σας εἰς τὸν Χριστόν, νὰ προσέλθητε νὰ φάγετε καὶ νὰ πίετε καὶ νὰ χορτασθῆτε, **ἄνευ ἀργυρίου καὶ ἄνευ τιμῆς.**

Μὴ χωλαίνετε μεταξὺ δύο γνωμῶν. Μὴ ἀναβάλλετε τὸν χρόνον τῆς [illegible] ἐπιστρέψεώς σας. Μὴ λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον μὲ τὴν δυστροπίαν σας. Μὴ καταφρονῆτε τὴν μακροθυμίαν ἐμμένοντες εἰς τὴν ἁμαρτίαν.

Διατί νὰ ἀποθάνητε τῆς πείνης μὲ τράπεζαν τόσον πλουσίαν ἔμπροσθέν σας; Διατί νὰ ἐξευτελισθῆτε γυμνητεύοντες, ἐνῷ ἡ βασιλικὴ στολὴ σᾶς προσφέρεται δωρεάν; Διατί νὰ ριφθῆτε εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός, ὅπου ὁ σκώληξ δὲν τελευτᾷ

καὶ τὸ πῦρ δὲν σβέννυται, ἐνῷ αἱ πύλαι τοῦ Οὐρανοῦ εἶναι ἀνοικταὶ καὶ ὁ Βασιλεὺς αὐτοῦ σᾶς προσκαλεῖ νὰ εἰσέλθετε καὶ νὰ ἦσθε εὐτυχεῖς!

Διατί; Διατὶ προτιμᾶτε τὴν αἰωνίαν κακοδαιμονίαν τῆς αἰωνίου μακαριότητος; Δὲν ἔχετε νοῦν; Δὲν ἔχετε κρίσιν; Δὲν εἶσθε λογικὰ ὄντα; διατὶ νὰ ἀποθάνητε ἐν μέσῳ ζωῆς;

Σήμερον εἶναι καιρὸς εὐπρόσδεκτος! Σήμερον εἶναι ἡμέρα σωτηρίας. Ὑπακούσατε εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Θεοῦ καὶ θέλετε σωθῆ μὲ αἰωνίαν σωτηρίαν!

Ὁ Κύριος νὰ εὐλογήσῃ τὸν κηρυχθέντα λόγον. Του εἰς τὰς ψυχὰς πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ, ΕΜΠΝΕΥΣΙΣ, ΣΥΝΕΧΙΣΙΣ

Κατὰ τὴν πρωϊνὴν λατρείαν τῆς 21 Ἰουνίου 1933 ἐν τῇ Α' ἐν Ἀθήναις Ἑλληνικῇ Εὐαγγελικῇ Ἐκκλησία, ἀνεγνώσθη ἀπ' ἄμβωνος ἡ κάτωθι ἐπιστολὴ τοῦ ἀσθενοῦντος Ποιμένος τῆς Ἐκκλησίας αἰδεσίμου κ. Πολυκάρπου Λογγινίδου:

Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

Πρὸ εἴκοσι πέντε ἀκριβῶς ἐτῶν ὁ ἀείμνηστος Μιχαὴλ Δ. Καλοποθάκης, κηρύξας ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τούτου τὸ τελευταῖον του κήρυγμα ἐπὶ τοῦ θέματος «Τετέλεσται», ἐτελεύτησε τὸν βίον. Ἡ λύπη μου εἶναι μεγάλη, διότι καὶ τότε κλινήρης ὢν ἐν τῷ «Εὐαγγελισμῷ» οὔτε τὸ κήρυγμα ἤκουσα, οὔτε καὶ εἰς τὴν κηδείαν του παρευρέθην, ἀλλὰ καὶ σήμερον, μετὰ τέταρτον αἰῶνος, εὑρισκόμενος ὑπὸ δυσμενεῖς συνθήκας τῆς ὑγείας μου, δὲν δύναμαι κατὰ τὴν ἱστορικὴν ταύτην ἐπέτειον νὰ παρευρίσκωμαι ἐν μέσῳ ὑμῶν.

Ὁ Μιχαὴλ Καλοποθάκης ὑπῆρξεν ὁ σκαπανεὺς τῆς Εὐαγγελικῆς ἀληθείας καὶ δόκιμος ἐργάτης τοῦ Κυρίου ἐν τῷ ἔθνει ἡμῶν. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐνόμισάν τινες ὅτι μαζὺ μὲ τὸν ἐργάτην θὰ ἐξέλειπε καὶ τὸ ἔργον του. Ἐν τούτοις τὸ ἔργον, ἀντὶ νὰ ἐκλείψῃ, ἐσυνεχίσθη καὶ ἐπεξετάθη· διότι δὲν ἦτο ἁπλῶς ἔργον τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη ἀλλ' ἔργον τοῦ Θεοῦ καὶ ἔργον πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως εἰλικρινοῦς εἰς τὸν Χριστόν, ἔργα δὲ τοιαῦτα δὲν τελειώνουν ὅταν τελειώσῃ ἡ δρᾶσις τῶν ὀργάνων, τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς χρησιμοποιεῖ διὰ τὴν διεξαγωγήν των.

Ὁ Θεὸς παραλαμβάνει εἰς Ἑαυτὸν τὸν ἐργάτην ἀλλὰ δὲν ἐγκαταλείπει τὸ ἔργον Του. Ἐγείρει ἄλλους διὰ νὰ τὸ συνεχίσουν.

Εἰς ἡμᾶς λοιπόν, τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην, μένει σήμερον, ὡς παρακαταθήκη, ἓν ἔργον πίστεως καὶ ἀφιερώσεως, διὰ τὴν συνέχισιν τοῦ ὁποίου χρειαζόμεθα τὰ αὐτὰ ἐφόδια, ἅτινα ἐνέπνεον τὸν Μιχαὴλ Καλοποθάκην, ἤτοι, πίστιν καὶ ἀφιέρωσιν. Μὲ αὐτὰ ἂς πράττωμεν πάντες ἀπὸ κοινοῦ τὸ μέρος μας εἰς τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου, ἀποβλέποντες εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἀντλοῦντες ἀπὸ Ἐκεῖνον τὴν δύναμιν πρὸς ἐπιτυχῆ ἐργασίαν διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν, εἰς Ὃν ἔστω ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις εἰς αἰῶνας αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ ἐν Χριστῷ ἀδελφός σας καὶ ποιμὴν τῆς Ἐκκλησίας

Π. Γ. Λογγινίδης.

Η ΘΕΙΑ ΚΛΗΣΙΣ

«Ἐγὼ σὲ ἐξαποστέλλω πρὸς αὐτοὺς καὶ θέλεις εἰπεῖ πρὸς αὐτούς, Οὕτω λέγει ὁ Κύριος ὁ Θεός. Καὶ ἐάν τε ἀκούσωσι, ἐάν τε ἀπειθήσωσι, (διότι εἶναι οἶκος ἀποστάτης), θέλουσιν ὅμως γνωρίσει ὅτι ἐστάθη προφήτης ἐν μέσῳ αὐτῶν» . . . (Ἰεζεκιὴλ β'. 4—5.)

«...Δὲν ἔγινα ἀπειθὴς εἰς τὴν οὐράνιον ὀπτασίαν». (Πράξ. κς'. 19.)

Ὁ Θεὸς εἰργάσθη πάντοτε καὶ ἐργάζεται συνεχῶς εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον ἠγάπησε, χρησιμοποιῶν κυρίως ὡς ὄργανά Του ἀνθρωπίνους προσωπικότητας, ἃς καλεῖ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν Αὐτοῦ. Ἕν ἄτομον, ἀδιάφορον δυνατὸν ἢ ἀδύνατον κοσμικῶς, ὑψηλῆς ἢ ταπεινῆς καταγωγῆς, ἕτοιμον νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν Θείαν προσταγήν, εἶναι τὸ κατάλληλον ὄργανον, τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς χρησιμοποιεῖ ἐν τῇ εὐσπλαχνίᾳ Του, διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ θεῖον Του σχέδιον. Μόνα προσόντα, τὰ ὁποῖα καθιστοῦν τὸν ἄνθρωπον ἐπιδεκτικὸν τῆς Θείας ἐνεργείας, εἶναι **ὑπακοὴ καὶ πίστις.**

Τόσον εἰς τὴν Παλαιὰν Οἰκονομίαν, ὅτε προητοιμάζετο ὁ ἐρχωμὸς εἰς τὸν κόσμον Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἔμελλε νὰ ἀπολυτρώσῃ τὸν ἄνθρωπον, ὅσον καὶ εἰς τὴν Νέαν Οἰκονομίαν, ὁπότε τὸ ἔργον τῆς ἀπολυτρώσεως ἐτελέσθη καὶ αἱ ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ ἐξεπληρώθησαν καὶ ἐκπληροῦνται ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἄτομα ἀφιερωμένα ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ νὰ ἐξαγγελθῇ τὸ ἄγγελμα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐξαπλωθῇ ἡ Βασιλεία Του εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον οἱ Πατριάρχαι, οἱ ἀρχηγοὶ καὶ νομοθέται τοῦ Ἰσραὴλ καὶ οἱ Προφῆται ἀκούουν τὴν πρόσκλησιν, βλέπουν τὴν οὐράνιον ὀπτασίαν τῆς Θείας ἐκλογῆς καὶ κλήσεως, ὑπακούουν καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸν ἀγῶνα, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἔταξεν. Εἰσέρχονται μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ ἀλήθεια, ὑπὲρ τῆς ὁποίας εἶναι ἕτοιμοι νὰ θυσιασθοῦν, θὰ θριαμβεύσῃ, διότι πιστεύουν εἰς τὴν Θείαν προέλευσίν της.

«Ἄβραμ, Ἄβραμ!» προσκαλεῖ ὁ Θεὸς καὶ ὁ Ἄβραμ εἶναι ἕτοιμος εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνώπιόν του ἐκτυλίσσεται τὸ ὅραμα τῶν θείων ἐπαγγελιῶν κατὰ τὸ ἀλησμόνητον ἐκεῖνο δειλινόν, ὅτε ἐφέρθη ἔξω τῆς σκηνῆς του διὰ νὰ λάβῃ τὴν βεβαιότητα τῆς διαθήκης—τῆς αἰωνίου διαθήκης τοῦ Θεοῦ.

«Μωϋσῆ, Μωϋσῆ!» προσκαλεῖ καὶ πάλιν ὁ Θεὸς τὸν μὲ τόσην φροντίδα ἀνεπτυγμένον Μωϋσῆν μέσα ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Φαραώ. «Μωϋσῆ! Σὲ χρειάζομαι. Σὺ θὰ γίνῃς τὸ ὄργανον εἰς τὰς χεῖράς Μου, διὰ νὰ ἀπελευθερωθῇ ὁ καταδεδυναστευμένος καὶ ταλαιπωρημένος λαός Μου.» Καὶ ὁ Μωϋσῆς διὰ πίστεως ἠρνήθη νὰ λέγηται υἱὸς τῆς θυγατρὸς τοῦ Φαραώ, προκρίνας μᾶλλον νὰ συγκακουχῆται μὲ τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, παρὰ νὰ ἔχῃ πρόσκαιρον ἀπόλαυσιν ἁμαρτίας, κρίνας τὸν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ ὀνειδισμὸν μεγαλείτερον πλοῦτον παρὰ τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ θησαυρούς. Καὶ ἐπειδὴ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ψυχῆς του ἠνοίχθησαν καὶ ἔβλεπε τὸν

ἀόρατον, ἐνεκαρτέρησεν ὑπακούων εἰς τὸν Θεὸν παρὰ τὴν πείσμονα ἀντίδρασιν τοῦ σκληροῦ τυράννου, ἕως οὗ θριαμβευτικῶς καὶ ἡρωϊκῶς ὡδήγησε τὸν λαὸν πέραν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

Ὑπὸ τὴν δρῦν τῆς Ὀφρὰ ὁ Γεδεὼν ἀκούει τὴν πρόσκλησιν· ἀναλαμβάνει τὸ ἔργον τοῦ καθαρισμοῦ τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τὸ ἄγος τῆς λατρείας ξένων θεῶν, κρημνίζει τοὺς βωμοὺς τοῦ Βάαλ καὶ ἐλευθερώνει τὸν λαὸν ἀπὸ τὴν μάστιγα τῶν Μαδιανιτῶν.

Μικρὸν παιδίον ἦτο ἀκόμη ὁ Σαμουήλ, ὅτε ἤκουσε τὴν Θείαν πρόσκλησιν νὰ γίνῃ ὁ προφήτης καὶ πνευματικὸς σύμβουλος τοῦ Ἰσραὴλ εἰς μίαν δύσκολον καὶ σκοτεινὴν ἐποχήν. Ὁ Δαβὶδ εὑρίσκεται μὲ τὴν ποιμενικὴν ράβδον βόσκων τὰ ποίμνια τοῦ Ἰεσσαί, ὅταν προσκαλεῖται νὰ λάβῃ τὸ βασιλικὸν σκῆπτρον καὶ δοξάσῃ τὸν Θεὸν ἐν τῷ Ἰσραήλ.

Ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου οἱ προφῆται, ὁ Ἠσαΐας ὁ Ἱερεμίας, ὁ Ἰεζεκιήλ, ὅλη ἡ χορεία τῶν εὐγενικῶν καὶ ἡρωϊκῶν φυσιογνωμιῶν, αἱ ὁποῖαι ὡς ὄργανα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ ἐπάλαισαν ἐν μέσῳ γενεῶν σκολιῶν καὶ διεστραμμένων.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Νέαν Οἰκονομίαν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, αὐτὸς ὁ ἴδιος λαβὼν μορφὴν ἀνθρώπου διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ καὶ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον, ἄτομα ἐξέλεξε καὶ ἐκάλεσε διὰ τὸ σωτήριον ἔργον του.

Ἓν πρὸς ἓν ἀναζητεῖ τὰ πρόβατά Του, ἕνα πρὸς ἕνα ἐκλέγει τοὺς μαθητάς Του, ἕνα πρὸς ἕνα ὁρίζει τοὺς ἀποστόλους Του, δίδων εἰς αὐτοὺς τὴν ἀπαιτουμένην ἐξουσίαν καὶ δύναμιν διὰ τὸν ἀγῶνα, τὸν ὁποῖον μέλλουν νὰ διεξαγάγουν ὡς στρατιῶται ἰδικοί Του. Ὁ εἷς ἐγκαταλείπει τὴν ἁλιευτικὴν λέμβον του, τὰ δίκτυά του καὶ τὸν πατέρα του, διὰ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν πρόσκλησιν· ὁ ἄλλος ἐγκαταλείπει τὸ τελώνιόν του ὅπου ἐδαπάνησε ἔτη πολλὰ συνάγων φόρους· ὁ ἄλλος καλεῖται ἀργότερον ἀπὸ τὰς τάξεις τῶν διωκτῶν Του. Εἰς ἕνα ἕκαστον ὁ Κύριος λέγει: «Σὲ χρειάζομαι, Σὲ θέλω ὡς συνεργόν μου. Ἔχω ἀμπελῶνα ἀπέραντον καὶ χρειάζομαι ἐργάτας. Εἶμαι Κύριος καὶ χρειάζομαι οἰκονόμους διὰ τὴν διαχείρισιν τῶν μυστηρίων τῆς ἀγάπης μου. Ἐξέρχομαι εἰς πόλεμον καὶ καλῶ ὑπὸ τὴν σημαίαν μου στρατιώτας γενναίους. Δίκτυον ἔχω διὰ νὰ ἁλιεύσω ψυχάς. Ἔλθετε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων».

Ἔτσι τὸ ἔργον ἐξηκολούθησε καὶ ἐξακολουθεῖ. Ἐκεῖνος ἔφυγεν ἀλλ' ἡ παρουσία Του μένει. Ἀόρατος ἀλλὰ ζῶν καὶ ἐνεργῶν πάντοτε ἐν τῷ μέσῳ ἐκείνων ποὺ τὸν ἐκζητοῦν, χθὲς καὶ σήμερον καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας ὁ Αὐτός, προσκαλῶν καὶ ἐκλέγων ἄνδρας καὶ γυναῖκας διὰ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Βασιλείας Του. Καὶ ὅταν τὸ πνευματικὸν σκότος ἐπυκνώθη κατὰ τὸν Μεσαίωνα, πάλιν ἡ Θεία ἀγάπη καὶ σοφία εὑρίσκει τὰ κατάλληλα ὄργανα εἰς τὰ πρόσωπα τῶν μεγάλων Ἀναμορφωτῶν διὰ νὰ διακηρύξῃ τὰς μεγάλας ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ, αἱ ὁποῖαι ἐλησμονήθησαν καὶ ἐτάφησαν κάτω ἀπὸ σωρὸν ἀνθρωπίνων παραδόσεων καὶ σοφιστειῶν.

Εἰς τὸν ἱεραποστολικὸν ἀγρὸν συνέβη τὸ ἴδιον. Πρόσωπα ἕτοιμα νὰ θυσιασθοῦν ἐχρησιμοποίησεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ ἐξαπλώσῃ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἀγάπης Του εἰς λαοὺς ἡμιαγρίους ἢ λαοὺς διατελοῦντας ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ χαρακτῆρος Του. Ὁ

Λίβιγκστον στέλλεται εἰς τὴν Ἀφρικήν, ὁ Hudson Taylor εἰς τὴν Κίναν, ὁ William Carey εἰς τὰς Ἰνδίας μὲ μόνα ἐφόδιά των τὴν ἐντολήν:

«Ἐγὼ σὲ ἐξαποστέλλω πρὸς αὐτοὺς καὶ θέλεις εἰπεῖ πρὸς αὐτούς, Οὕτω λέγει Κύριος ὁ Θεός. Καὶ ἐάν τε ἀκούσωσι, ἐάν τε ἀπειθήσωσι, θέλουσιν ὅμως γνωρίσει ὅτι ἐστάθη προφήτης ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν....»

Σκοπός των δὲν εἶναι νὰ εὐαρεστήσουν ἀνθρώπους ἀλλὰ τὸν Θεόν. Εἶναι πρέσβεις Χριστοῦ, προσκαλοῦντες τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον νὰ συμφιλιωθῇ μὲ τὸν Θεόν, ἐγκαταλείπων τὴν ζωὴν τῆς ἁμαρτίας. Ἕνα μόνον δισταγμὸν ἔχουν ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ ἐργάται τοῦ Θεοῦ. Συναισθάνονται τὴν ἀνθρωπίνην των ἀδυναμίαν καὶ ἀναξιότητα. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀναγνωρίζουν ὅτι ἐὰν αὐτοὶ ἦναι σκεύη ὀστράκινα, ὁ θησαυρὸς τὸν ὁποῖον φέρουν εἶναι ἀνεκτίμητος. Εἶναι ὄργανα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ.

Ἓν τοιοῦτον ὄργανον τῆς Θείας Προνοίας ὑπῆρξεν ὁ πρωτεργάτης τῆς Ἑλληνικῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας ἀείμνηστος Μιχαὴλ Καλοποθάκης, ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ὁποίου συνεπληρώθησαν προχθὲς εἰκοσιπέντε χρόνια.

Καὶ ἐκεῖνος ἤκουσε τὴν προσταγὴν καὶ ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν. Εἶδε τὴν οὐράνιον ὀπτασίαν καὶ δὲν ἔγινεν ἀπειθὴς ἀλλὰ παρέδωκε τὸν ἑαυτόν του διὰ τὸν ὑψηλὸν σκοπὸν τῆς πνευματικῆς ἀναμορφώσεως τῆς πατρίδος του. Καὶ ηὐδόκησεν ὁ Θεὸς νὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ κατὰ τρόπον ὄντως θαυμαστόν, ὥστε ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ τέλος τοῦ ἐπιγείου σταδίου του, νὰ ὁμολογηθῇ παρὰ φίλων καὶ πολλῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας μέχρι σήμερον ὅτι ἐστάθη γενναῖος στρατιώτης τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς μίαν πολὺ δύσκολον ἐποχήν. «Ἐάν τε ἀκούσωσιν, ἐάν τε ἀπειθήσωσι, θέλουσιν ὅμως γνωρίσει ὅτι ἐστάθη προφήτης ἐν μέσῳ αὐτῶν».

Ὁ Μιχαὴλ Καλοποθάκης ἐγεννήθη διαρκούσης ἀκόμη τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς Εὐαγγελικῆς ἀληθείας ἐφυτεύθησαν εἰς τὴν ψυχήν του κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῶν σπουδῶν του εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα τὴν Ἀρεόπολιν τῆς Μάνης. Ἐκεῖ ἐγνωρίσθη τὸ πρῶτον μὲ Χριστιανοὺς ἱεραποστόλους καὶ ἠγάπησε τὴν Γραφήν. Τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ εἰργάζετο ἐντός του. Καὶ ὅταν ἡ θύελλα τῆς μισαλλοδοξίας καὶ τοῦ τυφλοῦ φανατισμοῦ ἐξέσπασεν ἐν Ἀθήναις ἐναντίον τοῦ Ἰωνᾶ Κιγκ, ὁ Μιχαὴλ Καλοποθάκης ἔρριψε τὸν κῦβον καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἀφιερώσῃ τὴν ζωήν του διὰ τὸ Εὐαγγέλιον. Ἠγάπησε τὸν Χριστὸν καὶ ἠγάπησε τὴν πατρίδα του. Ἠσθάνθη ὀδύνην ἡ ψυχή του νὰ βλέπῃ ὅτι τὸ Ἔθνος, τὸ ὁποῖον μὲ τόσας θυσίας ἀπέκτησε τὴν πολιτικήν του ἐλευθερίαν ἀπὸ τὸν ξένον ζυγόν, ἦτο ὑπόδουλον πνευματικῶς. Δὲν εἶχαν περάσει πολλὰ ἔτη ἀφ' ὅτου ὁ ἐμπνευσμένος ποιητὴς εἶχεν ἐξεγείρει τὴν ψυχὴν τοῦ ἔθνους μὲ τοὺς στίχους του:

Ἀκόμη τοῦτ' ἡ ἄνοιξι,
τοῦτο τὸ καλοκαῖρι,
ραγιάδες, ραγιάδες....

Ἀλλ' οἱ ραγιάδες καὶ μετὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ ἐξηκολούθησαν νὰ ἦναι ραγιάδες. Τί θὰ ὠφέλει λοιπὸν ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία, ἐὰν ἤμεθα

ὑπόδουλοι εἰς τὴν ἁμαρτίαν, τὸν φανατισμὸν καὶ τὰς προλήψεις; Καὶ ἐνώπιόν του ἐφάνη ὁ δραματισμὸς τῆς ἀπελευθερώσεως ψυχῶν ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς ἀγνοίας καὶ ἁμαρτίας. Εἶδεν ὅτι ἐὰν ὑπῆρχε σκότος καὶ ἀντίδρασις, ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ ὁποῖος τὸν προσεκάλει, ἦτο ἱκανὴ νὰ δώσῃ τὸν θρίαμβον. Καὶ μέσα ἀπὸ τὴν ὁμίχλην τῶν διωγμῶν ἡ πίστις τοῦ ἔδειξεν ὅτι θὰ ἀνατείλῃ ἡ ἡμέρα τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως καὶ τοῦ ἐλευθέρου κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου. Ἦτο αὐτὴ ἡ πίστις του ποῦ τὸν ἔκαμε νὰ ἐργάζηται ἀκάθεκτος καὶ νὰ προετοιμάζῃ καὶ ἐκεῖ ἀκόμη, ὅπου ὀλίγαι πιθανότητες ἐπιτυχίας ὑπῆρχον. Ἀλλ' ἐβάδιζε διὰ πίστεως. Ἔμαθε νὰ ἐμπιστεύηται τὸν Θεὸν καὶ νὰ περιμένῃ ὅτι εἰς τὸ τέλος ἡ ἀλήθειά Του θὰ ἑλκύσῃ ψυχάς. Θὰ εἴχομεν σήμερον τὰ λαμπρὰ ἐκκλησιαστικὰ κτίρια τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἂν αὐτὸς δὲν εἶχεν ἐκεῖνον τὸν δραματισμόν; Ὁ δραματισμός του προήρχετο ἀπὸ πίστιν. Ἦτο ἄνθρωπος προσευχῆς καὶ δράσεως. Καὶ ἡ πίστις του συνωδεύετο ἀπὸ αὐτοθυσίαν. Ὀλίγοι γνωρίζουν καὶ ὀλίγα ἔχουν γνωσθῆ ἀπὸ τὰ πολλὰ παραδείγματα τῶν λεπτομερειῶν τῆς ζωῆς καὶ δράσεώς του, τὰ ὁποῖα μαρτυροῦν ὑπὸ ποίας βαθείας ἀφιερώσεως ἐνεπνέετο, ποῖον πνεῦμα αὐτοθυσίας τὸν κατεῖχεν. Εἶχε φιλοδοξήσει νὰ καταστήσῃ τὸ Εὐαγγέλιον ἀδάπανον· Ὠργάνωσε τὸ ἐν Ἑλλάδι ἔργον τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας μὲ σοφίαν καὶ κόπους, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν θὰ ἀντεῖχεν ἄλλος. Ἦτο ὁ πρῶτος ποῦ εἰσήγαγεν εἰς τὴν πατρίδα μας τὸ Κυριακὸν Σχολεῖον. Ἤρχισε καὶ ἐσυνέχισε τὸ ἐκδοτικὸν Εὐαγγελικὸν ἔργον. Πλὴν τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς», ὁ ὁποῖος μέχρι σήμερον μᾶς τιμᾷ ὡς τὸ δημοσιογραφικὸν ὄργανον τῆς Ἑλληνικῆς Εὐαγγελικῆς κοινότητος, ἡ «Ἐφημερὶς τῶν Παίδων» καὶ αἱ πολυάριθμοι ἐκδόσεις οἰκοδομητικῶν βιβλίων καὶ φυλλαδίων εἶναι ἔργον τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη.

Ὡς ποιμὴν τῆς πρώτης Ἑλληνικῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξε παράδειγμα ἀόκνου πατρὸς φροντίζοντος διὰ τὰ τέκνα του. Ὡς πατὴρ ἐλάμβανε τὸ θάρρος νὰ ἦναι ὀξὺς καὶ δριμὺς εἰς τὰς παρατηρήσεις του. Ὄπισθεν ὅμως τῆς δριμύτητος ὑπῆρχε πάντοτε ἡ τρυφερὰ συμπαθοῦσα καρδία. Ὁ ἀπ. Παῦλος γράφει πρὸς τοὺς Κορινθίους: «Ἐὰν ἔχητε πολλοὺς παιδαγωγοὺς ἐν Χριστῷ, δὲν ἔχετε ὅμως πολλοὺς πατέρας· ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα διὰ τοῦ Εὐαγγελίου». Ὑπάρχουν ἀσφαλῶς ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν πολλοί, οἱ ὁποῖοι θὰ ἔλεγαν ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι ἐφαρμόζονται καὶ εἰς τὸν Μιχαὴλ Καλοποθάκην.

Ἡμεῖς οἱ νεώτεροι δὲν ηὐτυχήσαμεν νὰ τὸν γνωρίσωμεν καὶ νὰ ἀκούσωμεν τὴν μαρτυρίαν του. Ἀλλ' ἐκ τῶν ὀλίγων ποῦ ἔφθασαν μέχρις ἡμῶν ἀπὸ τοὺς γεροντοτέρους, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐγνώρισαν προσωπικῶς, σχηματίζομεν μίαν ἰδέαν περὶ τοῦ ποῖος ἦτο ὁ θαρραλέος καὶ ἀφωσιωμένος ἐργάτης. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν μοῦ ἐδόθη εὐκαιρία νὰ συνομιλήσω μὲ ἕνα γέροντα διαπρεπῆ ἐπιστήμονα τῶν Ἀθηνῶν. Ὅταν τοῦ εἶπα ὅτι ἐγνώρισα τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ὅτι προσεχώρησα εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν, μοῦ εἶπεν: «Ἐγνώρισα τὸν Μιχαὴλ Καλοποθάκην. Δὲν τὸν ἠκολούθησα εἰς τὰς δοξασίας του ἀλλὰ τὸν ἐθαύμασα· Ἦτο ἀνὴρ σπανίας πίστεως καὶ δυνάμεως. Ἦτο ἥρως».

Παρῆλθον εἰκοσιπέντε χρόνια ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη. Τὸ ἔθνος κατὰ τὰ χρόνια αὐτὰ εἶδεν ἡμέρας ἐθνικῶν θριάμβων καὶ ἡμέρας

ἐθνικῶν συμφορῶν. Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ ἡ μαρτυρία τῆς Εὐαγγελικῆς ἀληθείας ἐξηκολούθησε νὰ δίδηται σθεναρῶς. Ὁ πυρσός, τὸν ὁποῖον ἐκεῖνος ἥναψεν ἀπὸ τὸ αἰώνιον φῶς τοῦ Χριστοῦ, διετηρήθη καὶ παραδίδεται εἰς νεωτέρας γενεάς. Εἶναι ἡ μαρτυρία ὅτι μόνον ὁ Χριστὸς σώζει καὶ ἄτομα καὶ κοινωνίας καὶ ἔθνη.

Εἶναι ἡ διακήρυξις ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῶν πατέρων μας ἔχει ἀνάγκην ἀναζωπυρήσεως καὶ ὅτι ἡ ἀναζωπύρησις αὐτὴ πρέπει νὰ γίνῃ ὄχι μὲ ἀνθρωπίνους ἰδέας καὶ ἀντιλήψεις ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐκεῖνοι σήμερον ποὺ ἀποτελοῦν τὴν Ἑλλην. Εὐαγγελικὴν Κοινότητα, τὴν ὁποίαν ὁ Καλοποθάκης ἵδρυσεν, εἰς οὐδὲν ἄλλο ἐμμένουν, εἰμὴ εἰς τὴν διακήρυξιν τοῦ ἁπλοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν διὰ πίστεως σωτηρίαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ.

Ἀλλ', ἀδελφοί μου, ἂς προσέξωμεν. Ἐνῷ ἀπολαμβάνομεν τῶν πνευματικῶν προνομίων, τὰ ὁποῖα ἡ Θεία χάρις μᾶς ἐχορήγησε τόσον πλουσίως, ἐνῷ χαίρωμεν τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεώς μας, διὰ τὴν ὁποίαν ἄλλοι πρὸ ἡμῶν τόσον ἡρωϊκῶς εἰργάσθησαν, ἂς προσέξωμεν τὰς εὐθύνας μας.

Ἐὰν ὁ Μιχαὴλ Καλοποθάκης εἰς μίαν καθυστερημένην κοινωνίαν, παλαίων σχεδὸν μόνος, ἐπέτυχεν ὅσα ἐπέτυχεν ὡς ἐργάτης Χριστοῦ, ἡμεῖς σήμερον δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ φιλοτιμηθῶμεν ἀπὸ τὸ παράδειγμά του διὰ νὰ φιλοδοξήσωμεν μίαν καλλιτέραν ἀκόμη πνευματικὴν αὔριον διὰ τὴν πατρίδα μας; Ἐνῷ αἱ σκέψεις μας στρέφονται πρὸς τὴν μνήμην ἐκείνου, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ πρωτοπόρος, ἂς δώσωμεν δόξαν εἰς τὸν Θεόν, ἂς ἀνανεώσωμεν τὴν πίστιν μας, ἂς κάμωμεν βαθυτέραν τὴν ἀφιέρωσίν μας, ἂς ἐξαγιάσωμεν τὸν ζῆλόν μας· καὶ ὁ ἀόρατος ἐργάτης — τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον — ποὺ διευθύνει τὸ ἔργον, θὰ μᾶς χρησιμοποιήσῃ ὅπως ἐχρησιμοποίησεν ἐκεῖνον. Ὁ Κύριος καὶ πάλιν λέγει εἰς τὸν καθένα μας: «Σὲ χρειάζομαι». Ἂς δεχθῶμεν τὴν πρόσκλησιν μὲ ὑπακοὴν καὶ πίστιν! Ἀμήν.

Μ. Κυριακάκης.

ΕΙΣ ΔΡΑΣΙΝ!

«Διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε.» (Ἑβρ. ιβ'. 12)

Τοὺς προκειμένους τῆς ἀνὰ χεῖρας μελέτης λόγους παραλαμβάνει ὁ Ἀπόστολος ἐκ τοῦ ε' τοῦ Ἠσαΐου, ἔνθα ὁ προφήτης ζητεῖ νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς κατεπτοημένους καὶ ἀπεγνωσμένους Ἰσραηλίτας, προλέγων τὴν μέλλουσαν ὑπεροχὴν καὶ ἐπικράτησιν τοῦ Θείου σχεδίου. Εἶχον ἀνάγκην ὁμαδικῆς ἐνθαρρύνσεως καὶ προτροπῆς εἰς δρᾶσιν οἱ ἀναγνῶσται τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς· οὐχ ἧττον δὲ ἐπίκαιρος τυγχάνει ἡ προτροπὴ αὕτη διὰ τοὺς Χριστιανοὺς τῆς σήμερον. Διότι ὁμολογουμένως βαθὺς νυσταγμὸς κατέχει τοὺς πλείστους σήμερον ὡς πρὸς πᾶν πνευματικὸν ζήτημα, μόνον δὲ εἰς τὸ ὑλικὸν καὶ φαινόμενον καὶ πρόχειρον οἱ ἄνθρωποι γενικῶς ἔχουσι στρέψῃ ἀμέριστον τὴν προσοχὴν καὶ στρέφουσι ἀπλήστως τὰ βλέμματα, ὡς ὁ πεινῶν εἰς τὸ παρακείμενον τοῦ γείτονος φαγητόν. Εἶπον νυσταγμός· ἔπρεπε μᾶλλον νὰ εἴπω ὕπνος καὶ λήθαργος καὶ ἀναισθησία

καὶ νεκρότητος σιγή. Πόσοι ἐξ τῶν χιλιάδων συμπολιτῶν καὶ ἐκ τῶν μυριάδων ὁμογενῶν ἐξεγερθέντες σήμερον τοῦ νυκτερινοῦ ὕπνου ἐσκέφθησαν τὸν Θεὸν ὡς ζῶντα καὶ παρόντα καὶ ὡς ἔχοντα ὡρισμένον τι θέλημα; Πόσοι ἔλαβον ἀνὰ χεῖρας τὰς Γραφάς, ἵνα ἴδωσιν ἰδίοις ὀφθαλμοῖς τί λέγει ὁ Κύριός των; Πόσοι συναντήσαντες βραδύτερον ἄλλον τινὰ ἤνοιξαν μετ᾿ αὐτοῦ ὁμιλίαν οὐχὶ ἐμπορικήν, οὐχὶ κοινωνικήν, οὐχὶ πολιτικήν, ἀλλὰ θρησκευτικήν; Καί, ἂν ἀφήσωμεν τὸ μέγα πλῆθος καὶ ἔλθωμεν εἰς τοὺς ὀλίγους, οἵτινες ἤρξαντο κινούμενοι θρησκευτικῶς, πόσοι αὐτῶν διατελοῦσιν ἐν ζωηρᾷ πνευματικῇ καταστάσει καὶ ἕτοιμοι πρὸς τὴν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ὑπηρεσίαν τῶν ὁμοίων των; Ὁ συγγραφεὺς τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς πρὸς τοὺς τοιούτους ἰδίως ἀποτείνεται. οὐχὶ πρὸς τὸν πολὺν κόσμον, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ὀλίγους, οἵτινες κατῆλθον μὲν εἰς τὴν πνευματικὴν σταδιοδρομίαν, ἀλλὰ ταχέως κατελήφθησαν ὑπὸ νωθρότητος καὶ νυσταγμοῦ ἢ καὶ ὑπὸ ἀπογνώσεως καὶ ἀποθαρρύνσεως: «Διὰ τοῦτο ἀνορθώσατε τὰς κεχαυνωμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα». Τὴν ἀποστολικὴν ταύτην προτροπὴν θέλω προσπαθήση νὰ ἐφαρμόσω πρῶτον εἰς τοὺς μηδέποτε ἀφυπνισθέντας, δεύτερον, εἰς τοὺς ἀφυπνισθέντας μὲν ἀλλὰ βραδύτερον ἀποκαμόντας, τρίτον, θὰ παραθέσω λόγους τινας σοβαρούς, δι᾿ οὓς ὀφείλομεν νὰ συμμορφωθῶμεν πρὸς τὴν ἀποστολικὴν προτροπήν.

Α΄. ***Οἱ μηδέποτε ἀφυπνισθέντες.*** Οὗτοι τυγχάνουσι πολυπληθέστατοι. Πιθανῶς ὁ ἀναγνώστης εὑρίσκεται μεταξὺ αὐτῶν. Τὸ κύριον αὐτῶν γνώρισμα εἶναι ὅτι ἀπασχολοῦσιν αὐτοὺς ἄλλα ζητήματα σοβαρὰ καὶ ἐπείγοντα, τὰ ὁποῖα ἀπορροφῶσιν ὅλην αὐτῶν τὴν προσοχὴν καὶ ἐπιμέλειαν, καὶ ἕνεκα αὐτῶν ἀναγκάζονται νὰ παραγκωνίσωσι πᾶσαν σκέψιν περὶ τῆς ψυχῆς Ἡ ὕπαρξις σοβαρῶν καὶ ἐπειγόντων ζητημάτων εἶναι ἀναντίρρητος· ἀλλ᾿ εἶναι ἆρά γε ταῦτα σοβαρώτερα καὶ μᾶλλον ἐπείγοντα τοῦ τῆς ψυχῆς; καὶ ὁ τρόπος, καθ᾿ ὃν ἐπιδιώκεται ἡ λύσις τῶν σοβαρῶν ἐκείνων καὶ ἐπειγόντων ζητημάτων, δὲν θὰ ἦτο ἆρά γε ἀσφαλέστερος καὶ ἐντιμότερος καὶ ὀρθότερος, ἐὰν ***προηγουμένως*** ἐλύετο τὸ ζήτημα τῆς ψυχῆς; Διότι, ἐὰν ἅπαξ ἡ ψυχὴ συμφιλιωθῇ μετὰ τοῦ Θεοῦ, μόνον ἀλήθεια καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀκρίβεια καὶ τιμιότης θὰ ρυθμίζωσι τὰς σχέσεις καὶ θὰ κανονίζωσι τὰ συμφέροντα τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς.

Ὁ ἄρτος τῆς ἡμέρας εἶναι ζήτημα σοβαρὸν καὶ ἐπεῖγον· ἀλλ᾿ ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς εἶναι ἀναγκαιότερος καὶ κατὰ πολὺ καὶ σπουδαιότερος· ὁ δὲ ἀποκτήσας τὸν πνευματικὸν ἄρτον, θὰ ἐξασφαλίσῃ διὰ τῆς ἐργασίας καὶ ἐν δικαιοσύνῃ τὸν ἕτερον, ὅστις τότε θὰ ᾖ ὄντως ἄρτος· διότι ὁ ἄρτος ἐξ ἀδικίας καὶ ἀργίας δὲν εἶναι ἄρτος, εἶναι δηλητήριον. Πολὺ δὲ προτιμότερον ἐν ἀνάγκῃ νὰ πεινάσῃ τις μετὰ τοῦ Ἰησοῦ ἢ νὰ συμποσιάζῃ μετὰ τοῦ Διαβόλου.

Ζήτημα σοβαρὸν καὶ ἐπεῖγον φαίνεται ἡ ἐξασφάλισις ἡσυχίας καὶ ἀνέσεως. Οἱ πλεῖστοι χάριν αὐτῶν θυσιάζουσι παροῦσαν ἡσυχίαν καὶ ἄνεσιν καὶ ὑποβάλλονται εἰς πολλοὺς κόπους καὶ μεγάλας θυσίας. Ἀλλ᾿ ἡ ἡσυχία τῆς συνειδήσεως καὶ ἡ ἄνεσις τῆς ψυχῆς εἶναι ἀσυγκρίτως σπουδαιοτέρα καὶ πολυτιμωτέρα.

Ἡ διατήρησις τῆς ὑγείας καὶ τῆς ζωῆς εἶναι ὁμοίως ζήτημα σοβαρὸν καὶ ἐπεῖγον, μάλιστα διὰ τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ἐπιβαρύνει ἡ εὐθύνη τῆς προ-

πούσης συντηρήσεως οἰκογενείας· ἀλλ' ὑπάρχει καὶ πνευματικὴ ζωὴ καὶ πνευματικὴ ὑγεία, ὑπὲρ ὧν ἡ εὐθύνη τῆς φροντίδος καὶ ἐπιμελείας εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλειτέρα. Ὁ Κάϊν ἠρωτήθη: «Ποῦ εἶναι Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου;» καὶ πόσοι θὰ ἐρωτηθῶσι: «Ποῦ εἶναι ἡ σύζυγός σου; Ποῦ εἶναι τὸ τέκνον σου; Τί ἔπραξας ὑπὲρ αὐτῶν ὅπως ἀποκτήσωσι τὴν αἰώνιον ζωήν, ὅπως διατηρηθῶσιν ἐν ἀκμαίᾳ πνευματικῇ καταστάσει;»

Ζήτημα σοβαρὸν καὶ ἐπεῖγον ἡ ἐξασφάλισις τοῦ μέλλοντος. Ἀλλὰ ποῖον εἶναι τὸ μέλλον; Εἶναι τὸ ὀλιγοήμερον μέλλον τοῦ γήρατος ἐπὶ τῆς γῆς ἢ τὸ ἀτελεύτητον μέλλον τῆς ἀνεξαντλήτου αἰωνιότητος ἐν τοῖς οὐρανοῖς; Δὲν εἶναι ἄπειρος ἡ μεταξὺ αὐτῶν διαφορά; Πῶς λοιπὸν τὸ μικρότερον καὶ κατὰ πολὺ μηδαμινὸν ἐν συγκρίσει νὰ θεωρηθῇ εὔλογον ἐμπόδιον τῆς ὑπὲρ τοῦ ἀσυγκρίτως σπουδαιοτέρου φροντίδος; Δὲν ἐλέγχει τοῦτο μωρίαν ἐκτάκτως ὀγκώδη καὶ ἀξιοκατάκριτον;

Ἀνόρθωσον λοιπόν, φίλε ἀναγνῶστα, τὰς κεχαυνωμένας σου χεῖρας εἰς ἱκεσίας πρὸς τὸν Θεόν. Κλῖνον τὰ παραλελυμένα καὶ ἀπρόθυμα γόνατα εἰς ταπείνωσιν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, πρὸς ὃν μετὰ τόσης ἀδιαφορίας καὶ περιφρονήσεως ἔχεις προσενεχθῆ. Ἐπικαλέσθητι τὴν συγκατάβασιν αὐτοῦ καὶ τὴν χάριν. Ζήτησον, διότι ὁ Χριστὸς ἀπέθανε διὰ σέ· καὶ δεικνύων τὸ αἷμα Αὐτοῦ εἶναι ἕτοιμος νὰ μεσιτεύσῃ. Θὰ συγχωρηθῇς· θὰ ζωοποιηθῇς· θὰ σωθῇς· θὰ εὐτυχήσῃς, θὰ ἐξασφαλισθῇς. Σπεῦσον· διότι ἀρκετὰ μέχρι τοῦδε ἀνέβαλες καὶ οὐδὲν ἐκ τῆς ἀναβολῆς ὠφελήθης.

Β'. ***Οἱ ἀφυπνισθέντες μέν, ἀλλ' ἀποκαμόντες.*** Οἱ τοιοῦτοι παρουσιάζουσι παράδοξον φαινόμενον. Ἐν ᾧ ἐσώθησαν ἐκ ναυαγίου καὶ ἐπάτησαν τὸν πόδα ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, πάλιν φέρονται παλαίοντες πρὸς τὰ κύματα παλαιῶν ἕξεων ἢ κεκρυμμένων ἀδυναμιῶν. Ἐν ᾧ ἐκ τῆς νεκρότητος τῆς ἁμαρτίας ἀνέστησαν καὶ ἀπὸ ἠθικῶν πτωμάτων μετεβλήθησαν εἰς ζῶντας ὀργανισμούς, ἤδη φέρονται ὡς ἐπικινδύνως ἀσθενεῖς, μὴ δυνάμενοι νὰ σταθῶσιν εἰς τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ ἕτοιμοι ἀνὰ πᾶν βῆμα νὰ καταπέσωσιν ὡς ἄψυχός τις σωρός. Τί συνέβη ἆρά γε; Τί ἄλλο ἢ ὅτι οἱ τοιοῦτοι ἐλησμόνησαν ὅτι ἡ σωτηρία, ἡ στιγμιαίως ἐνεργηθεῖσα ἐν αὐτοῖς διὰ τῆς ἀναγεννήσεως, εἶναι νέα ***ζωὴ*** καὶ ὡς πᾶσα ἄλλη ζωὴ χρῄζει τῶν ἀναγκαίων μέσων πρὸς διατήρησιν καὶ προαγωγήν. Ἐὰν εἰς τὸν ζῶντα ὀργανισμὸν ἀρνηθῇς ὑγιεινὴν τροφὴν καὶ καθαρὸν ἀέρα, θὰ μαρανθῇ· ἐάν τις ἀρνηθῇ εἰς τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ ὀργανισμὸν πνευματικὴν τροφὴν καὶ τὸν καθαρὸν ἀέρα τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ συγκοινωνίας, ταχέως ἡ πνευματικὴ αὐτοῦ ζωὴ θὰ μαρανθῇ καὶ αὐτὸς θὰ καταστῇ ἀνίκανος, εἴτε πρὸς τοὺς πειρασμοὺς νὰ ἀντιπαλαίσῃ εἴτε εἰς τὰ καθήκοντα αὐτοῦ νὰ φανῇ πιστὸς καὶ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ συνεπής.

Μηδεὶς ἂς μὴ προφασισθῇ ὅτι ἡ ὁδὸς εἶναι τραχεῖα καὶ δύσκολος. Τοῦτο εἶναι ἀληθές· ἀλλ' ὑπάρχουσιν οἱ καθ' ὅλην τὴν ὁδὸν σταθμοί, αἱ συναθροίσεις τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, ἐν αἷς ὁ Κύριος διὰ τοῦ λόγου Αὐτοῦ προτρέπει, ἐνθαρρύνει, ἐμψυχώνει καὶ ἐνισχύει εἰς τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν.

Μηδεὶς ἂς μὴ προφασισθῇ ὅτι αἱ θλίψεις κατέβαλον αὐτὸν καὶ ἀπεγοήτευσαν. Μήπως ὁ πέριξ κόσμος εἶναι ἐλεύθερος τῶν θλίψεων; Δὲν ἐλέχθη πρὸς ἡμᾶς ὅτι

«ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται διὰ τὴν λύπην ὡς οἱ νεοσσοὶ τῶν ἀετῶν (ἤ: οἱ υἱοὶ τοῦ φωτός, δηλαδὴ οἱ σπινθῆρες) διὰ νὰ πετῶσιν ὑψηλά»; (Ἰὼβ ε΄ 7), καὶ ὅτι «διὰ πολλῶν θλίψεων πρέπει νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»; (Πράξ. ιδ΄22). Ἀλλ' ὅμως διὰ τοὺς ἐν Χριστῷ ὑπάρχει μεγίστη παρηγορία ἐν τῇ διαβεβαιώσει ὅτι ἡ θλῖψις οὐδέποτε θὰ ὑπερβῇ τὸ μέτρον τῶν δυνάμεων αὐτῶν (Κορ Α΄. ι΄. 13). καὶ ἐν τῇ ὑποσχέσει ὅτι ὁσάκις αὐτοὶ εὑρίσκονται ἐν θλίψει, θὰ συνοδεύῃ αὐτοὺς εἰδικώτερον ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ (Ψαλμ. ϟα΄. 15).

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ κόσμος πεισμόνως ἀντετεργεῖ. «Ἐὰν ἦσθε ἐκ τοῦ κόσμου», λέγει ὁ Κύριος πρὸς τοὺς ἀνήκοντας εἰς αὐτόν, «ὁ κόσμος ἤθελεν ἀγαπᾷ τὸ ἰδικόν του· ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἴσθε ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐγὼ σᾶς ἐξέλεξα ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο σᾶς μισεῖ ὁ κόσμος» (Ἰω. ιε΄. 19). Ἡ ἀντενέργεια λοιπὸν αὕτη εἶναι ἀναπόφευκτος· ἀλλὰ τὸ καταφύγιον ὑπάρχει πάντοτε πρόχειρον: «ἐπικαλοῦ ἐμὲ ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως· θέλω σε ἐλευθερώσῃ, καὶ θέλεις με δοξάσῃ» (Ψαλ. ν΄ (Ἑβδ. μθ΄) 15 Πρβλ. Ἠσ. νδ΄ 17).

Εἶναι ἐπίσης ἀληθὲς ὅτι ὁ Πονηρὸς εἶναι ἐχθρὸς πολυμήχανος καὶ οἱ πειρασμοὶ αὐτοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐντεχνότατοι· ἀλλ' ὁ Κύριος εἶναι ἀείποτε πρόθυμος ἀρωγὸς καὶ ἕτοιμος νὰ χορηγήσῃ τὴν νίκην εἰς τὸν ἐπικαλούμενον αὐτόν.

Ἡ μεγίστη δυσκολία εὕρηται ἐντὸς—εἶναι ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου ἡ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπρόθυμος καὶ δυσκίνητος εἰς τὰ πνευματικά· ἀλλὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι πρόθυμον καὶ πανίσχυρον· καὶ προτρεπόμεθα νὰ περιπατῶμεν κατὰ τὸ Πνεῦμα, ὁπότε παρέχεται εἰς ἡμᾶς ἡ διαβεβαίωσις ὅτι δὲν θέλομεν ἐκπληροῖ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκός (Γαλ. ε΄. 16), ὅτι δηλαδὴ θὰ ἀσκήσωμεν ὅλην τὴν ζωτικότητα καὶ δραστηριότητα, ἣν ἀναμένει τις παρ' ἐκείνων, οὓς ἐλύτρωσεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ἰδοὺ τὸ ὑπερωκεάνειον μὲ τὸν πελώριον ὄγκον του· μὲ τὸ παμμέγεθες φορτίον του, μὲ τοὺς ἐπιβάτας του· ὄγκος μέγας καὶ ἀδρανής, εἰς τὸ κῦτος αὐτοῦ πελώρια μηχανήματα μένουσιν ἀκίνητα καὶ νεκρά· οὔτε δύναταί τις νὰ ὠθήσῃ αὐτὰ εἰς κίνησιν. Ἀλλ' αἴφνης ὁ μηχανικὸς ἀνοίγει τὴν δικλεῖδα τοῦ ἀτμοῦ. Ὅλος ἐκεῖνος ὁ ἄψυχος ὄγκος τῶν σιδηρῶν μηχανημάτων αἴφνης ἐμψυχοῦται, ἔμβολα ἀνέρχονται καὶ κατέρχονται, σιδηροῖ βραχίονες συστρέφουσι τοὺς ὀγκώδεις ἄξονας, αἱ ἕλικες πλήττουσι τὸ ὕδωρ καὶ ὁ ἀκίνητος πρώην ὄγκος ἐκεῖνος ἤδη ὀλισθαίνει μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ τῶν κυμάτων ἐπειγόμενος νὰ μεταφέρει τὴν Ἀνατολὴν εἰς τὴν Δύσιν. Οὕτως ἡ ὄντως σεσωσμένη ψυχή, ἡ καθ' ἑαυτὴν ἀνίκανος νὰ ζήσῃ τὴν νικηφόρον ζωὴν καὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ εἰς αὐτὴν ἀνῆκον μέρος τοῦ παγκοσμίου ἔργου, ὁπόταν ἐμπλησθῇ τοῦ παντοδυνάμου Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ζωὴν βλέπει γινομένην ἁγίαν καὶ τὸ καθῆκον ἀγαπητόν, καὶ τὸ ἔργον εὔκολον.

Ἀνόρθωσον λοιπὸν τὰς κεχαυνημένας χεῖρας, ὦ Χριστιανέ, πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ Θείου θελήματος, καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα πρὸς τὴν περαιτέρω πορείαν. Ὁ Κύριός σου εἶναι ἕτοιμος πρὸς τὴν τοιαύτην ἐνίσχυσιν. Ἐπικαλέσθητι Αὐτόν.

Γ΄. ***Λόγοι δι' οὓς ἀνάγκη νὰ ὑπακούσωμεν εἰς τὴν προτροπήν.*** α) Οὐδεὶς ὑπάρχει μὴ ἐπιθυμῶν νὰ ᾖ εὐτυχὴς καὶ πλήρης χαρᾶς· ἀλλ' εὐτυχία καὶ χαρὰ δὲν ὑπάρχει χωρὶς ἀκμαίας πνευματικῆς ζωῆς. Ἡ χαρὰ τοῦ κόσμου εἶναι χυδαία,

ὑλικὴ καὶ πρόσκαιρος, φθίνουσα μετὰ τοῦ κόρου ἢ ἐξαφανιζομέεη μετὰ τῆς ἐκλιπούσης ὑλικῆς αὐτῆς πηγῆς Μόνη ἡ χαρὰ τῆς σωτηρίας εἶναί τι ὑψηλόν, ἅμα δὲ καὶ ἀδιάλειπτον καὶ παραμόνιμον ἀναλόγως τῆς διατηρήσεως τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐνασκήσεως αὐτῆς ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἀποσείσωμεν πᾶσαν τάσιν πρὸς ὕπνον καὶ παραμέλησιν τῶν πνευματικῶν πραγμάτων, ἂν θέλωμεν νὰ μετέχωμεν τῆς εὐτυχίας ταύτης καὶ χαρᾶς διὰ παντός.

β) Ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη διὰ τὴν δόξαν· διὰ τοῦτο πᾶς τις ἐπιθυμεῖ νὰ δοξάζηται. Ἀλλ' ἡ πραγματικὴ δόξα, δι' ἣν ἐπλάσθη ὁ ἄνθρωπος, δὲν εἶναι ἡ ψευδής, φθαρτὴ καὶ ἄστατος τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλ' ἡ πηγάζουσα ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Ἐνδόξου σχέσεως καὶ τῆς μετ' Αὐτοῦ συγκοινωνίας. Ἐνταῦθα ὑπάρχει ὕψος ὑπεραρκοῦν νὰ ἱκανοποιήσῃ καὶ τὴν πλέον φιλόδοξον ψυχήν· ἀλλ' ἡ τοιαύτη δόξα προφανῶς δὲν εἶναι προσιτὴ εἰς τὸν ἀμελῆ καὶ ἀδιάφορον καὶ ὑπνώττοντα Χριστιανόν. Ἐὰν θέλωμεν νὰ ἀνταποκριθῶμεν πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἐν Χριστῷ κλήσεως ἡμῶν, ὀφείλομεν νὰ ἀπορρίψωμεν ὁριστικῶς τὴν νωθρότητα καὶ ἀδιαφορίαν· νὰ ἀνορθώσωμεν τὰς κεχαυνωμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα.

γ) Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἤγαγεν εἰς πέρας τὸ μέγα ἔργον τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τοῦ θανάτου Αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν παρέχει Ἑαυτὸν ὡς ζῶντα καὶ παντοδύναμον Σωτῆρα εἰς πᾶσαν ψυχήν, ἥτις θὰ Τὸν ἐπικαλεσθῇ ἐν ἀληθείᾳ. Ἀλλὰ πῶς θὰ ἐπικαλεσθῶσιν ἐκεῖνον, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν ἤκουσαν οὐδ' ἐπληροφορήθησαν τὰ περὶ τοῦ ἔργου καὶ τῶν προσφορῶν αὐτοῦ; Τὸ καθῆκον τῆς διαδόσεως τῶν ἀληθειῶν τούτων τοῦ Εὐαγγελίου ἀνετέθη εἰς τοὺς ἤδη γευσαμένους τῆς σωτηρίας. Αὐτοὶ ἐγνώρισαν ἐκ πείρας τὴν ἀθλιότητα τῆς ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ζωῆς, αὐτοὶ ἐδοκίμασαν τὴν δύναμιν τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν ζωῇ· αὐτοὶ γινώσκουσι πῶς ἔλαβον καὶ δύνανται νὰ ὁδηγήσωσι καὶ ἄλλους, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι δεχθῶσι τῆς σωτηρίας τὰ ἀγαθά. Τὸ καθῆκον τοῦτο εἶναι μέγα, εἶναι ἔνδοξον, εἶναι ἱερόν· καὶ θὰ καταλάβῃ καταισχύνη ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὴν ψυχήν, ἥτις σωθεῖσα αὐτὴ διὰ τοιαύτης σωτηρίας, δὲν ἐφρόντισε νὰ μεταδώσῃ καὶ εἰς ἄλλους τὴν καλὴν ἀγγελίαν. Ἀνάγκη ὅθεν πᾶσα σεσωσμένη ψυχὴ νὰ ἀνορθώσῃ τὰς κεχαυνωμένας αὐτῆς χεῖρας καὶ τονώσῃ τὰ παραλελυμένα αὐτῆς γόνατα εἰς δρᾶσιν εὐαγγελιστικὴν πρὸς διαφώτησιν καὶ σωτηρίαν καὶ ἄλλων ψυχῶν.

δ) Ἀλλὰ πάντοτε ἡ ἀδιαφορία καὶ παραμέλησις παρακολουθεῖται ὑπὸ τῆς ἀναλόγου τιμωρίας συνισταμένης εἰς τὴν στέρησιν ἐκείνου, τοῦ ὁποίου τις ὑπῆρξεν ἀμελής. Ἐνταῦθα ἐμφανίζεται ὁ μέγας καὶ σπουδαῖος κίνδυνος τῆς πνευματικῆς ἡμῶν ὀπισθοδρομήσεως. Ὁ νυσταλέος ταχέως θὰ ἀποκοιμηθῇ· καὶ ὁ ὕπνος οὗτος εἶναι πράγματι ἀδελφὸς τοῦ θανάτου. Ὁ χλιαρὸς ταχέως θὰ ἀποψυγῇ—θέαμα οἰκτρὸν καὶ ἀπαίσιον. Ὁ ἀπρόσεκτος θὰ προσκόψῃ που σοβαρῶς, καὶ θὰ καταστῇ δυστυχὴς καθ' ἑαυτόν, σκάνδαλον δὲ εἰς τοὺς ἄλλους. Ἂς προλάβωμεν λοιπὸν πάντα τοιοῦτον κίνδυνον. Ἂς ἀνορθώσωμεν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου τὰς κεχαυνωμένας χεῖρας καὶ ἂς κινήσωμεν τὰ παραλελυμένα γόνατα εἰς τὰς εὐθείας ὁδοὺς τοῦ Κυρίου. Τοῦτο ἀπαιτεῖ τὸ ἀληθὲς ἡμῶν συμφέρον καὶ ἡ τιμὴ ἐκείνου ὅστις ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν.

(Χριστ. Μελέτ. Β', σελ. 335—341). *Ξ. Π. Μόσχου.*

ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

ΙΑΚΩΒ

Γένεσ. κε΄. 27—34, κη΄. 1—5, 10—17, κθ, 1—30, λβ΄. 1—12, 22—30, λε΄. 1—7.

Ὁ βίος τοῦ Ἰακὼβ ἦτο περισσότερον περιπετειώδης ἀπὸ τὸν βίον τοῦ πατρός του Ἰσαὰκ καὶ ἀκόμη ἀπὸ τοῦ πάππου του Ἀβραάμ. Κατὰ τὸν χαρακτῆρα διαφέρει καὶ τῶν δύο εἰς πολλά. Ὁ Ἀβραὰμ ἦτο πάντοτε μεγαλόφρων καὶ μεγαλόκαρδος, ἀξιοπρεπὴς καὶ ἀφιλοκερδής. Ὁ Ἰσαὰκ ἦτο πάντοτε ἀνιδιοτελής, εἰλικρινής, φιλειρηνικὸς καὶ συγκαταβατικός. Ὁ Ἰακὼβ τοὐναντίον κατὰ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς του ἦτο ἰδιοτελής, πονηρός, εὐτελής, καιροσκόπος. Ὀλίγον ὅμως κατ᾽ ὀλίγον, διὰ τῶν πτώσεων, τῶν δοκιμασιῶν, τῶν περιπετειῶν καὶ τῶν παθημάτων του μετεβλήθη ριζικῶς καὶ ἐμόρφωσεν ἕνα χαρακτῆρα, ὅστις εἰς οὐδὲν ὑπῆρξεν ὑποδεέστερος τοῦ χαρακτῆρος τοῦ πατρός του καὶ τοῦ πάππου του. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν δύο ἄλλων Πατριαρχῶν εἶναι ὅτι εἰς ἐκείνους μὲν ὅ,τι καλὸν εἶχον ἦτο φυσικόν, αὐτὸς ὅμως ὅ,τι καλὸν εἶχε τὸ ἀπέκτησε κατόπιν σκληρῶν δοκιμασιῶν, πολλῶν παθημάτων καὶ πικρᾶς πείρας.

Παρ᾽ ὅλας ὅμως τὰς ἐλλείψεις του καὶ τὰ λάθη, εἰς τὰ ὁποῖα ἀρχικῶς ὑπέπεσεν ὁ Ἰακώβ, πάντοτε ἀπέβλεπεν οὐχὶ εἰς σκοποὺς ταπεινούς, μικροπρεπεῖς καὶ χυδαίους, ἀλλ᾽ ὑψηλοὺς καὶ εὐγενεῖς· διὰ τοῦτο ὁ πονηρὸς ἐν αὐτῷ ἄνθρωπος ἐπὶ τέλους ὑπέκυψε καὶ ὁ εὐγενὴς καὶ μέγας ἀνεδείχθη. Δικαίως λοιπὸν ὁ Ἰακὼβ κατέχει ἐν τῇ χορείᾳ τῶν Πατριαρχῶν καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἰσραὴλ τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ πάππος του Ἀβραὰμ καὶ ὁ πατήρ του Ἰσαάκ.

Τὰ κυριώτερα περιστατικὰ τῆς ζωῆς του εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

Τὸ ἐπεισόδιον τῆς πωλήσεως τῶν πρωτοτοκίων.

Ἐκ τῶν διδύμων υἱῶν τοῦ Ἰσαὰκ ὁ Ἠσαῦ ἦτο ὁ πρῶτος καὶ ὁ Ἰακὼβ ὁ δεύτερος. Ἡ Γραφὴ μᾶς πληροφορεῖ περὶ τῆς διαφορᾶς, ἥτις ὑπῆρχεν εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν δύο τούτων ἀδελφῶν. Ὁ Ἠσαῦ ἦτο ἄνθρωπος τοῦ ἀγροῦ, σωματώδης, ἀθλητικός. Ἠγάπα τὴν ὑπαίθριον ζωὴν καὶ τὸ κυνήγιον. Ἦτο ἀπονήρευτος καὶ μεγαλόκαρδος, ἀλλὰ δὲν εἶχε πολὺ ἐνδιαφέρον δι᾽ ὑψηλότερα ἰδεώδη, καὶ φαίνεται ὅτι δὲν εἶχε πολὺ ἐνδιαφέρον οὔτε διὰ τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του. Αἱ σχέσεις του μὲ τοὺς Χαναναίους ἦσαν περισσότερον τοῦ δέοντος φιλικαί, διὰ τοῦτο ἐνυμφεύθη δύο ἐκ τῶν θυγατέρων των. Ὅ,τι πρὸ πάντων ἠγάπα ἦτο καλοπέρασις καὶ διασκέδασις. Ὁ πατήρ του τὸν ἠγάπα ἰδιαιτέρως, καὶ δι᾽ ἄλλους ἴσως λόγους, κυρίως ὅμως διότι ἔφερεν εἰς αὐτὸν τακτικὰ κυνήγιον. Ὁ Ἰακὼβ ἦτο ἄνθρωπος κατοικῶν ἐν σκηναῖς πάντοτε πλησίον τῆς οἰκογενειακῆς ἑστίας· διὰ τοῦτο περισσότερον ἀγαπητὸς εἰς τὴν μητέρα του. Ἦτο ὀξύνους, προβλεπτικὸς καὶ καιροσκόπος. Ἦτο ὅμως θρησκευτικώτερος τοῦ ἀδελφοῦ του, σοβαρὸς καὶ συντηρητικός, ποθῶν καὶ ἀποβλέπων εἰς ὑψηλότερα ἰδεώδη. Εἶχε μεγάλην ὑπομονὴν καὶ καταπληκτικὴν ἐπιμονὴν ὅταν ἤθελε νὰ ἐπιτύχῃ κάτι.

Δεκατέσσαρα ἔτη ἐδούλευσε τὸν δύσκολον θεῖόν του Λάβαν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ λάβῃ ὡς σύζυγον τὴν θυγατέρα του Ραχήλ.

Ὁ Ἠσαῦ ὡς πρωτότοκος εἶχε δικαιώματά τινα καὶ πλεονεκτήματα σημαντικά, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν ἐξετίμα προσηκόντως. Τοὐναντίον ὁ Ἰακὼβ τὰ ἐξετίμα πολὺ καὶ ἐπεθύμει αὐτὸς νὰ τὰ ἔχῃ. Διὰ τοῦτο εὐθὺς ὡς ἐπαρουσιάσθη ἡ πρώτη εὐκαιρία. ἐδοκίμασε μὲ πολλὴν ἐπιτηδειότητα νὰ τὰ ἀποκτήσῃ. Ἐγνώριζε καλῶς τὸν ἀδελφόν του καὶ τὰς ἀδυναμίας του, τὰς ὁποίας θαυμασίως ἐξεμεταλλεύθη. Ὅταν μίαν ἡμέραν ὁ Ἠσαῦ ἦτο πεινασμένος καὶ δὲν εἶχε τίποτε πρόχειρον νὰ φάγῃ, ὁ Ἰακὼβ εἶχεν ἕτοιμον μαγείρευμα φακῆς. Ὀσφρανθεὶς τὸ ἀχνίζον ἔδεσμα ὁ Ἠσαῦ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του ὀλίγον νὰ φάγῃ. Ἡ εὐκαιρία, τὴν ὁποίαν ὁ Ἰακὼβ ἐζήτει, ἦλθεν. Θὰ ἔδιδεν εἰς αὐτὸν τὴν φακὴν ἀλλὰ μόνον μὲ ἀντάλλαγμα τὰ πρωτοτόκια! Ὁ Ἠσαῦ μὲ ἀδιαφορίαν καὶ περιφρόνησιν εἶπεν εἰς τὸν Ἰακώβ: «Ἰδού, ἐγὼ κινδυνεύω νὰ ἀποθάνω καὶ τί μὲ ὠφελοῦσι ταῦτα τὰ πρωτοτόκια;» Καὶ ὅταν ὁ Ἰακὼβ διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ εἶπεν εἰς αὐτόν: «Ὅμοσόν μοι σήμερον» ὁ Ἠσαῦ ὤμοσε χωρὶς καμμίαν δυσκολίαν. Εἰς τὴν ἀγοροπωλησίαν ταύτην φαίνονται οἱ χαρακτῆρες τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν. Ὁ εἷς εἶναι προνομιοῦχος, κατέχει κἄτι πολύτιμον, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐκτιμᾷ προσηκόντως. Ὁ ἄλλος δὲν τὸ ἔχει ἀλλὰ τὸ ἐκτιμᾷ ζωηρῶς καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸ ἀποκτήσῃ μὲ οἱονδήποτε μέσον.

Ἡ ἀγοροπωλησία αὕτη εἶχεν ἐντελῶς λησμονηθῆ ἀπὸ τὸν ἐπιπόλαιον Ἠσαῦ, ὄχι ὅμως ἀπὸ τὸν προβλεπτικὸν Ἰακώβ. Ὅταν ὁ Ἰσαάκ, γέρων ὤν, ἠθέλησε νὰ δώσῃ τὴν εὐλογίαν τοῦ πρωτοτόκου εἰς τὸν Ἠσαῦ, ὁ Ἰακώβ, κατὰ συμβουλὴν τῆς μητρός του καὶ μὲ τὴν βοήθειαν αὐτῆς, ἔλαβεν αὐτὸς δι' ἀπάτης τὴν πατρικὴν εὐλογίαν. Γνωρίζομεν ἐκ τῆς Γραφῆς πῶς ὁ Ἰακὼβ ἐξηπάτησε τὸν πατέρα του καὶ ἔλαβε τὴν εὐλογίαν. Ὁ Ἠσαῦ, ὠργίσθη, παρεπονέθη, παρεκάλεσεν, ἔκλαυσεν, ἀλλ' ἦτο ἀργά· ἡ εὐλογία εἶχε δοθῆ! Τίποτε ὅμως δὲν δικαιολογεῖ οὔτε τὸν Ἰακὼβ οὔτε τὴν Ρεβέκκαν διὰ τὴν ἀπάτην. Βεβαίως αἱ βουλαὶ τοῦ Θεοῦ ἐξεπληρώθησαν καὶ μὲ τὰ σφάλματά των, ὅπως θὰ ἐξεπληροῦντο καὶ μὲ τὴν εὐθύτητά των· ἀλλ' ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας Ἰσαὰκ ἐτιμωρήθησαν ἕκαστος διὰ τὸ ἰδικόν του σφάλμα. Ὁ Ἰσαὰκ διὰ τὴν προτίμησιν, τὴν ὁποίαν ἔδειξε πρὸς τὸν Ἠσαῦ· ὁ Ἠσαῦ διὰ τὴν καταφρόνησιν, τὴν ὁποίαν ἔδειξε πρὸς τὰ πρωτοτόκια· ἡ Ρεβέκκα, διὰ τὴν συμμετοχήν της εἰς τὴν ἀπάτην, ἐτιμωρήθη, στερηθεῖσα τὸν ἀγαπητόν της υἱόν, τὸν ὁποῖον, ἀπελθόντα ἐκ τοῦ πατρικοῦ οἴκου, δὲν ἐπανεῖδεν· καὶ ὁ Ἰακὼβ ἐτιμωρήθη διὰ πολλῶν δυσκολιῶν καὶ μακροχρονίων κόπων καὶ ἀπογοητεύσεων, τὰς ὁποίας ἐδοκίμασεν ἀπομακρυνθεὶς ἀπὸ τὸν πατρικὸν οἶκον, καὶ διὰ τοῦ φόβου τῆς ἐκδικήσεως ἐκ μέρους τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅστις διαρκῶς τὸν ἐβασάνιζεν.

Ἀναχώρησις τοῦ Ἰακὼβ καὶ μεταβολὴ αὐτοῦ.

Ὁ ἀδικηθεὶς Ἠσαῦ ἐν τῇ ὀργῇ του διὰ τὸν σφετερισμὸν τῆς εὐλογίας ὄχι μόνον ἐμίσησε τὸν Ἰακὼβ ἀλλὰ καὶ ἠπείλησε νὰ τὸν φονεύσῃ. Τοῦτο ἀνησύχησεν ὅλους ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ Ἰσαάκ. Πρῶτον βεβαίως τὴν Ρεβέκκαν, ἡ ὁποία

δὲν ἤθελεν ὁ ἀγαπητός της υἱὸς νὰ πάθῃ τίποτε. Ἔπειτα τὸν Ἰακώβ, ὅστις συνῃσθάνετο ὅτι ἠδίκησε μεγάλως τόν ἀδελφόν του· καὶ τέλος τὸν Ἰσαάκ, ὅστις ἤθελεν εἰρήνην ἐν τῷ οἴκῳ του καὶ μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του. Διὰ νὰ σωθῇ ὁ Ἰακώβ, ἀπεφασίσθη νὰ φύγῃ ἀμέσως ἀπὸ τὴν Χαναάν, καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν θεῖόν του Λάβαν εἰς Χαρράν. Διὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἰακὼβ ἐκ Χαναὰν ὑπῆρχε καὶ ἄλλος λόγος. Ἡ Ρεβέκκα ἦτο πολὺ δυσηρεστημένη, καὶ δικαίως, διότι ὁ Ἡσαῦ ἐνυμφεύθη γυναῖκας Χαναναίας. Ἐζήτησε λοιπὸν ἀπὸ τὸν Ἰσαὰκ νὰ ἐπιδοκιμάσῃ τὴν φυγὴν τοῦ Ἰακὼβ καὶ τὴν μετάβασίν του εἰς Χαρράν, διὰ νὰ νυμφευθῇ ἐκεῖ κόρην τινα ἐκ τῆς συγγενείας της, ὁ Ἰσαὰκ ἐπεδοκίμασε τὸ σχέδιον καὶ ηὐλόγησεν ἐκ δευτέρου τὸν Ἰακώβ, συστήσας εἰς αὐτὸν νὰ μὴ λάβῃ γυναῖκα ἐκ τῶν θυγατέρων Χαναάν. Οὕτω λοιπὸν ὁ Ἰακώβ, πεφοβισμένος, ἀνήσυχος καὶ ζωηρῶς συναισθανόμενος τὴν ἐνοχήν του, ἐξεκίνησε διὰ τὴν Χαρράν.

Ἡ συναίσθησις αὕτη τῆς ἐνοχῆς του ἦτο ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς του. Ἤρχισε νὰ φαίνεται εἰς τὸν ὁρίζοντα εἷς νέος Ἰακώβ. Τὴν πρώτην νύκτα τῆς ὁδοιπορίας του, κοιμηθεὶς ἔξω εἰς τὸ ὕπαιθρον καὶ ἔχων ὡς προσκεφάλαιόν του μίαν πέτραν, εἶδεν ἓν ἐνθαρρυντικὸν ὄνειρον. Εἶδεν ὅτι «κλῖμαξ ἐστηριγμένη εἰς τὴν γῆν ἔφθανεν εἰς τὸν οὐρανόν»· καὶ ὅτι «οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον ἐπ' αὐτῆς». Ἐπίσης εἶδεν ὅτι ὁ Κύριος ἵστατο ἐπάνωθεν αὐτῆς καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν· «Ἐγὼ εἶμαι Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ πατρός σου Ἀβραὰμ καὶ ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσαάκ· τὴν γῆν, ἐπὶ τῆς ὁποίας κοιμᾶσαι, εἰς σὲ θέλω δώσει αὐτὴν καὶ εἰς τὸ σπέρμα σου...καὶ ἰδοὺ ἐγὼ εἶμαι μετὰ σοῦ, καὶ θέλω σε διαφυλάττει πανταχοῦ ὅπου ἂν ὑπάγῃς κλ». Ὁ Ἰακὼβ ἀπὸ τὸ ὄνειρον τοῦτο ἠννόησεν ὅτι ὁ Κύριος τὸν ἐπεσκέφθη διὰ νὰ τὸν ἐνθαρρύνῃ, ὅτι δὲν τὸν ἐγκατέλειψε, ἀλλὰ τὸν συνεχώρησε διὰ τὸ ἁμάρτημά του, ὅτι κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ ἔμελλε νὰ ἦναι κληρονόμος τῶν ἐπαγγελιῶν, αἵτινες εἶχον δοθῇ εἰς τὸν Ἀβραὰμ καὶ εἰς τὸν Ἰσαάκ, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς θὰ ἦτο πάντοτε μαζύ του προστάτης καὶ βοηθός του. Ὠνόμασε τὸ μέρος ἐκεῖνο Βαιθήλ, τὸ ὁποῖον σημαίνει «Οἶκος Θεοῦ» καὶ ἔκαμε τὴν ἀπόφασιν νὰ λατρεύῃ πάντοτε καὶ νὰ ὑπηρετῇ τὸν ἀληθινὸν Θεόν.

Εἰκοσαετὴς ὑπηρεσία τοῦ Ἰακὼβ εἰς τὸν θεῖόν του Λάβαν.

Λαβὼν ὁ Ἰακὼβ τὴν ἐνθάρρυνσιν ταύτην ἀπὸ τὸν Θεόν, ὑπῆγε μὲ ὀλιγώτερον φόβον καὶ μὲ περισσοτέραν αἰσιοδοξίαν καὶ ἐλπίδα εἰς τὸν θεῖόν του Λάβαν. Ὁ Λάβαν τὸν ἐδέχθη μὲ πολλὴν χαράν, ἀπὸ αὐτὸν ὅμως ἔμελλεν ὁ Ἰακὼβ νὰ ὑποφέρῃ πολὺ περισσότερον παρ' ὅσον ὁ ἀδελφός του Ἡσαῦ ὑπέφερεν ἀπὸ αὐτόν. Ἐν τῷ θείῳ του Λάβαν «εὗρε τὸν δάσκαλόν του», κατὰ τὸ κοινὸν λόγιον, εἰς τὴν πονηρίαν καὶ εἰς τὴν ἀπάτην. Ἀλλ' ὁ Ἰακὼβ ἦτο ἕτοιμος καὶ διατεθειμένος νὰ ὑπομένῃ, καὶ νὰ ἐλπίζῃ πάντοτε εἰς τὸν Θεόν. Ἀφοῦ ἐδούλευσε τὸν Λάβαν ἑπτὰ ἔτη διὰ τὴν θυγατέρα του Ραχήλ, οὗτος ἀντὶ τῆς Ραχὴλ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀδελφήν της Λείαν διὰ σύζυγόν του, καὶ ἦτο ἀνάγκη νὰ δουλεύσῃ ἄλλα ἑπτὰ ἔτη διὰ νὰ ἀποκτήσῃ καὶ τὴν Ραχήλ. Ἔπειτα ὁ Λάβαν ἠννόει νὰ ἔχῃ τὸν Ἰακὼβ διαρκῶς μαζύ του διὰ νὰ τὸν δουλεύῃ, ἀλλ' ὁ Ἰακὼβ ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν δύο συζύγων του ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Χαρρὰν καὶ νὰ ἐπι-

στρέψῃ εἰς Χαναάν. Δουλεύσας ἓξ ἀκόμη ἔτη εἶχεν ἀποκτήσει μεγάλην περιουσίαν. Ἡ εἰκοσαετὴς δὲ διαμονή του ἐν Χαρράν, καὶ αἱ αὐτόθι δοκιμασίαι καὶ οἱ κόποι του εἶχον σφυρηλατήσει τὸν χαρακτῆρά του καὶ εἶχον συμπληρώσει καθ᾿ ὁλοκληρίαν τὴν μεταβολήν του. Ὁ Ἰακὼβ ἔγεινε νέος ἄνθρωπος. Ἐκπαιδευθεὶς εἰς τὸ σχολεῖον τῆς ζωῆς καὶ τῆς πείρας, ἦτο πλέον ἕτοιμος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρικὴν γῆν διὰ νὰ λάβῃ δικαίως, τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ πάππος του Ἀβραὰμ καὶ ὁ πατήρ του Ἰσαὰκ ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῶν βουλῶν τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Ἰακὼβ μετονομάζεται Ἰσραήλ.

Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς Χαναὰν μία ἀνησυχία διαρκῶς ἠνόχλει καὶ ζωηρῶς ἐβασάνιζε τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰακὼβ—ἐσυλλογίζετο πῶς θὰ συναντήσῃ τὸν ἀδελφόν του Ἡσαῦ, τὸν ὁποῖον ἠδίκησεν. Ἡ πρώτη του σκέψις ἦτο νὰ στείλῃ ἀγγελιαφόρους εἰς αὐτὸν καὶ νὰ τὸν προειδοποιήσῃ περὶ τῆς ἐπιστροφῆς του, πληροφορῶν συγχρόνως αὐτὸν περὶ τῶν ἐπιτυχιῶν του ἐν Χαρρὰν καὶ περὶ τοῦ πλούτου τὸν ὁποῖον ἐκεῖ εἶχεν ἀποκτήσει. Ὅταν οἱ μηνυταὶ ἐπέστρεψαν καὶ εἶπον εἰς αὐτὸν ὅτι «ὁ Ἡσαῦ ἔρχεται εἰς προϋπάντησίν του καὶ τριακόσιοι ἄνδρες μετ᾿ αὐτοῦ» ὁ Ἰακὼβ ἐφοβήθη πολύ. Δὲν ἐπρόκειτο πλέον μόνον περὶ ἑαυτοῦ ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν γυναικῶν του καὶ τῶν τέκνων του. Τί νὰ κάμῃ εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν περίστασιν; Νὰ ἀντιτάξῃ βίαν εἰς τὴν βίαν; Ὄχι. Ὁ Ἰακὼβ ἐσκέφθη κάτι καλλίτερον νὰ κάμῃ, τὸ ὁποῖον φανερώνει πόσον ὁ Ἰακὼβ εἶχεν ἀλλάξει. Πρῶτον ἐσκέφθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν Θεὸν διὰ προσευχῆς, καὶ ἔχομεν μίαν ἀπὸ τὰς ὡραιοτέρας προσευχάς, τὴν ὁποίαν πιστὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ. «Θεὲ τοῦ πατρός μου Ἀβραὰμ καὶ Θεὲ τοῦ πατρός μου Ἰσαάκ, Κύριε, ὅστις εἶπας πρὸς ἐμέ, ἐπίστρεψον εἰς τὴν γῆν σου καὶ εἰς τὴν συγγένειάν σου, καὶ θέλω σε ἀγαθοποιήσει· πολὺ μικρὸς εἶμαι ὡς πρὸς πάντα τὰ ἐλέη καὶ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν ἔκαμες εἰς τὸν δοῦλόν σου· διότι μὲ τὴν ῥάβδον μου διέβην τὸν Ἰορδάνην τοῦτον καὶ τώρα ἔγεινα δύο τάγματα. Σῶσόν με, δέομαι, ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Ἡσαῦ· διότι φοβοῦμαι αὐτόν, μήπως ἐλθὼν πατάξῃ ἐμὲ καὶ τὴν μητέρα ἐπὶ τὰ τέκνα», κτλ..

Τὸ δεύτερον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐσκέφθη, ἦτο εἰ δυνατὸν νὰ ἐξευμενίσῃ τὸν ἀδελφόν του, ἀποστέλλων εἰς αὐτὸν πλούσια δῶρα· τὸ ὁποῖον καὶ ἔκαμεν ἑτοιμάσας δι᾿ αὐτὸν ὁλόκληρον περιουσίαν. Τίποτε ὅμως δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν καθησυχάσῃ, διὰ τοῦτο κατέφυγε πάλιν εἰς τὸν Θεόν. Τὴν τελευταίαν νύκτα πρὶν συναντηθῇ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἐδαπάνησεν ὁλόκληρον προσευχόμενος καὶ ἀγωνιζόμενος μετὰ τοῦ Θεοῦ· ἐμφαντικῶς ἀναφέρεται ὅτι ὁ Ἰακὼβ δὲν ἤθελε νὰ ἀφήσῃ τὸν Θεὸν πρὶν τὸν εὐλογήσῃ. «Δὲν θέλω σὲ ἀφήσει νὰ ἀπέλθῃς, ἐὰν δὲν μὲ εὐλογήσῃς». Καὶ ὁ Θεὸς τὸν ηὐλόγησεν. Ὄχι δὲ μόνον τὸν διεβεβαίωσε περὶ τῆς ἀγάπης του καὶ τῆς βοηθείας του ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομά του ἤλλαξεν ἀπὸ Ἰάκώβ, τὸ ὁποῖον σημαίνει «ὑποσκελιστής», εἰς «Ἰσραήλ», τὸ ὁποῖον σημαίνει «ἰσχὺς Θεοῦ». Καθὼς ὑπερίσχυσεν ὁ Ἰακὼβ μετὰ τοῦ Θεοῦ, οὕτω θὰ ὑπερίσχυε καὶ κατὰ τῶν μεγάλων δυσκολιῶν του, μία ἐκ τῶν ὁποίων ἦτο ὁ φόβος του ἀπὸ τὸν

ἀδελφόν του. Μετὰ τὴν ὁλονύκτιον ταύτην πάλην ὁ Ἰακὼβ ἀπέκτησεν ὅλον τὸ θάρρος καὶ τὴν ἠθικὴν δύναμιν, τὰ ὁποῖα ἐχρειάζετο διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν ἀδελφόν του. Καὶ ὄντως ὁ Θεὸς εἶχε μεταστρέψει τὰ αἰσθήματα τοῦ Ἠσαῦ. Ὁ ἐπιπόλαιος ἀλλὰ μεγαλόκαρδος Ἠσαῦ ἐλησμόνησε πᾶσαν ἐχθρότητα πρὸς τὸν ἀδελφόν του καὶ ὑπεδέχθη αὐτὸν μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας καὶ ἀδελφικὴν στοργήν.

Ὁ Ἰακὼβ ἐν Βαιθήλ. Ἀποβολὴ ξένων Θεῶν.

Ἓν ἀκόμη περιστατικὸν σημαντικὸν τῆς ζωῆς τοῦ Ἰακὼβ πρέπει νὰ ἀναφερθῇ· διότι φανερώνει τὸν νέον χαρακτῆρά του καὶ πιστοποιεῖ τὴν πλήρη μεταβολήν του. Οἱ υἱοί του εἶχον ἔλθει εἰς ρῆξιν μὲ τοὺς κατοίκους τῆς Συχέμ, ὅπου κατῴκει, ἐξ αἰτίας τῆς ἀδελφῆς των Δείνας. Ἡ διαγωγὴ τῶν υἱῶν του πρὸς αὐτοὺς ἦτο πολὺ σκληρά, τόσον σκληρὰ καὶ ἐρεθιστική, ὥστε ὁ Ἰακὼβ εἶδεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ ἐν Συχέμ. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ μεταναστεύσῃ μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς Βαιθήλ, εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον πρῶτον εἶχε συναντηθῆ μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅπου εἶχε κάμει τὴν ἀπόφασιν ὅτι «ὁ Κύριος θὰ ἦναι ὁ Θεός του». Προκειμένου λοιπὸν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ μέρος τοῦτο, τὸ τόσον ἱερὸν δι᾽ αὐτόν, ἀπήτησεν ἀπὸ ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του νὰ ἐκβάλουν τοὺς ξένους θεούς, τοὺς ὁποίους εἶχον μαζύ των καὶ νὰ καθαρισθοῦν. «Ἐκβάλετε τοὺς θεοὺς τοὺς ξένους, τοὺς μεταξύ σας, καὶ καθαρίσθητε καὶ ἀλλάξατε τὰ ἐνδύματά σας. κτλ.» Καθαρισθέντες ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς ἐγκατεστάθησαν ἐν Βαιθήλ, ὅπου ἐλάτρευον πλέον μόνον τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Ἡ κατόπιν ζωὴ τοῦ Ἰακὼβ ἦτο ὡς ἡ τοῦ Πατριάρχου Ἀβραὰμ καὶ τοῦ Ἰσαάκ. Ἦτο ἀγαθὸς οἰκογενειάρχης, σεβαστὸς ἀρχηγός, καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὸν Θεὸν θεράπων· δὲν βλέπομεν πλέον εἰς αὐτὸν παρὰ εὐρύτητα νοός, εὐγένειαν χαρακτῆρος καὶ ὡραιότητα ζωῆς.

Μαθήματα. 1. Ὑπάρχουν μερικὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ὀφείλομεν νὰ φυλάττωμεν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. Τὰ ἰδικά μας πρωτοτόκια εἶναι ἡ Χριστιανική μας συνείδησις, ἡ Εὐαγγελική μας πίστις, τὰ Χριστιανικά μας ἰδανικά, ἡ ἀθάνατος ψυχή μας. Διὰ τοὺς θησαυροὺς τούτους δὲν ὑπάρχει τιμὴ ὁσονδήποτε μεγάλη, χάριν τῆς ὁποίας δυνάμεθα καὶ ἁπλῶς νὰ σκεφθῶμεν νὰ τὰ θυσιάσωμεν. Φεῦ! Πόσοι τὰ θυσιάζουν ἀντὶ πινακίου φακῆς!

2. Ὁ Θεὸς μᾶς συγχωρεῖ διὰ τὰς πτώσεις καὶ τὰ λάθη μας ὅταν καταφύγωμεν εἰς Αὐτόν. Τὰς συνεπείας ὅμως τῶν σφαλμάτων μας δὲν δυνάμεθα πάντοτε ἢ ὁλοκλήρως νὰ ἀποφύγωμεν. Ὅ,τι συνέβη εἰς τὸν Ἰακώβ, συμβαίνει εἰς ὅλους.

3. Τὸ ἀσφαλὲς καταφύγιον διὰ πάντα εὑρισκόμενον εἰς οἵας δήποτε φύσεως δυσκολίας εἶναι ὁ Θεός. Ἡ κλῖμαξ τῶν ἀγγέλων, ἥτις ἥνωσε τὴν γῆν μὲ τὸν οὐρανὸν διὰ τὸν Ἰακὼβ εἶναι στημένη διὰ πάντα πιστόν.

4. «Δὲν θέλω σε ἀφήσει νὰ ἀπέλθῃς ἐὰν δὲν μὲ εὐλογήσῃς». Ἡ ἐπιμονὴ αὐτὴ εἶνε ἀπαραίτητος διὰ πάντα, ὅστις πιστεύει εἰς τὴν ἀξίαν τῆς προσευχῆς. Μόνον οἱ ἐμμένοντες ἐν τῇ προσευχῇ δικαιοῦνται νὰ περιμένουν ἀπάντησιν καὶ εὐλογίαν ἄνωθεν.

5. Πολλοὶ ἔχουν τὰς δύο φύσεις, τὰς ὁποίας βλέπομεν εἰς τὸν Ἰακώβ, μόνον ὅμως ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀγωνίζονται νὰ ἀποβάλουν τὴν πονηρὰν καὶ νὰ προαγάγουν τὴν καλήν, μετονομάζονται ἀπὸ Ἰακὼβ Ἰσραήλ.

Χ. Γ. Τόκας.

Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

«Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα συμμαρτυρεῖ μὲ τὸ πνεῦμα ἡμῶν, ὅτι εἴμεθα τέκνα Θεοῦ». (Ρωμ. η΄. 16).

Ὑπάρχει δικαστήριον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου θὰ σταθῶμεν ὅλοι ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρα, ἵνα δώσωμεν λόγον διὰ τὰ πεπραγμένα ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, ὁ δὲ δίκαιος καὶ ἀδέκαστος Κριτὴς θὰ κρίνῃ ἐν γνώσει ὅλων μας τῶν πράξεων, λόγων καὶ σκέψεων, φανερώνων εἰς ἕκαστον ὁποία ἡ ἀληθής του κατάστασις καὶ πραγματική του θέσις ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλ᾿ ὑπάρχει ἐντὸς τοῦ στήθους ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν καὶ ἄλλο δικαστήριον —ἡ ***συνείδησις,*** ἥτις μᾶς ἐδόθη διὰ νὰ δυνηθῶμεν ἀπὸ τοῦδε νὰ γνωρίζωμεν τὴν θέσιν μας, ἐπιβλέποντες καὶ ἐξελέγχοντες κάθε πρᾶξιν καὶ σχέσιν τῆς παρούσης ζωῆς.

Ἡ συνείδησις ἐδόθη εἰς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Εἶναι ὅμως ἀνεπτυγμένη ὀλιγώτερον ἢ περισσότερον, ἀναλόγως τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀτόμου καὶ ἰδίως τῆς ἠθικῆς του ἀναπτύξεως καὶ τοῦ περιβάλλοντος, εἰς τὸ ὁποῖον διεμορφώθη τὸ πνεῦμα, ἡ ψυχική του δύναμις. Εἰς τὸν Χριστιανὸν εὑρίσκεται ἡ συνείδησις μᾶλλον ἀνεπτυγμένη, λεπτοτέρα καὶ μᾶλλον εὐαίσθητος, μὲ ἀντίληψιν ὀξυτέραν καὶ ἐπαφὴν στενωτέραν μὲ τὸν πνευματικὸν κόσμον, ἐκ τοῦ ὁποίου λαμβάνει ἐνίσχυσιν καὶ προαγωγήν. Ἀλλὰ καὶ ὁ εἰδωλολάτρης ὁ μᾶλλον κτηνώδης δὲν εἶναι ὅλως ἐστερημένος ἑνὸς ἐσωτερικοῦ ἐλέγχου, μιᾶς φωνῆς, ἥτις τὸν πληροφορεῖ ὅταν παραβαίνῃ ἐκεῖνον τὸν Νόμον, τὸν ὁποῖον ἀναγνωρίζει ὡς ἔχοντα κῦρος καὶ ἐπιβολὴν ἐπ᾿ αὐτοῦ.

Καὶ τοῦτον ὁ Θεὸς θὰ κρίνῃ μὲ μεγαλειτέραν ἐπιείκειαν ἢ τὸν ἔχοντα πλήρες φῶς, ἀλλὰ κωφεύοντα πρὸς τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως. Ἡ Ἁγία Γραφὴ διακηρύττει ρητῶς πόσον θὰ ἦναι βαρυτέρα ἡ εὐθύνη καὶ ἡ ποινὴ ἐκείνων, οἵτινες ἀφίνουν νὰ ἀμβλύνεται ἡ συνείδησίς των, ἀδιαφοροῦντες πρὸς τὸν ἔλεγχον αὐτῆς, ἢ ἐνῷ δύνανται νὰ ζητήσουν παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν διαφώτισιν καὶ ὁδηγίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τοῦ νοὸς καὶ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἀμελοῦν νὰ πράξουν τοῦτο, ἢ λαβόντες αὐτό, ἀχρηστεύουν τὴν εὐεργετικήν του βοήθειαν καὶ μεταπίπτουν εἰς κατάστασιν χειροτέραν τῆς πρώτης.

Ἡ πληροφορία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι δῶρον ὑψίστης πολυτιμότητος διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἐφ᾿ ὅλων μὲν τῶν ἐνεργειῶν τῆς ζωῆς αὐτοῦ, καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν βιωτικῶν του πράξεων καὶ σχέσεων· εἶναι ὅμως ὅλως ἀπαραίτητος εἰς τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὅστις ποθεῖ τὴν συμφιλίωσίν του μετὰ τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς μετανοίας δὲ ἐστράφη ἤδη πρὸς τὸν Σωτῆρα καὶ βαδίζει εἰς τὴν ὁδὸν Αὐτοῦ. Ποθεῖ τὴν βεβαιότητα τῆς ἀποδοχῆς τῆς μετανοίας του καὶ ὡς τὸ ὕψιστον ἀγαθὸν θεωρεῖ τὴν εὔνοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ ψυχῇ του. Καὶ ζητεῖ νὰ τῷ δοθῇ τι σημεῖον, κάποια ἀπόδειξις τούτου, πρὸς παρηγορίαν καὶ χαροποίησίν του.

Τὴν ἀποδοχὴν ταύτην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ παρουσιάζει ἡ Ἁγία Γραφὴ ὑπὸ τὴν ὁμοιότητα τῆς σχέσεως τέκνου πρὸς τὸν Πατέρα αὐτοῦ, ἐξ ἄλλου δὲ παραθέ-

τει καὶ τὰ γνωρίσματα τῆς σχέσεως ταύτης, (κατὰ Ἰωάν. Εὐαγγ. κεφ. γ΄ καὶ ἀλλαχοῦ). Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ γνώμων, τὸ μέτρον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου μετρεῖται ἡ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, αἱ πράξεις, οἱ λόγοι καὶ οἱ διαλογισμοὶ αὐτοῦ. Εἶναι καὶ τὸ κάτοπτρον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐξακριβώσῃ κατὰ πόσον ὁμοιάζει πρὸς τὸ πρότυπον τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς.

Ἡ συνείδησις, διαφωτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, γίνεται εὐαισθητοτέρα καὶ ἀκριβεστέρα εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ πάσης μορφῆς καὶ παντὸς βαθμοῦ, ἡ δὲ μαρτυρία τοῦ Πνεύματος ἀποκαλύπτει τὴν πραγματικὴν κατάστασιν καὶ θέσιν τοῦ ἀνθρώπου. Τοιαύτη τις μαρτυρία εἶναι ἡ «μαρτυρία τῆς ἀγαθῆς συνειδήσεως εἰς Θεὸν» (Α΄. Πέτρου γ΄. 21). Ὁ δὲ Ἰωάννης βεβαιοῖ ὅτι τοιουτοτρόπως θέλει ὁ Θεὸς νὰ ἔλθωμεν εἰς γνῶσιν τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν καταστάσεως.

Εἰς τὸ ἐπὶ κεφαλῆς ῥητόν μας, ἡ μαρτυρία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ συμμαρτυροῦσα πρὸς τὴν μαρτυρίαν τῆς πεφωτισμένης συνειδήσεως, ἀποβλέπει ἰδιαιτέρως εἰς τὸ ζήτημα τῆς υἱοθεσίας ἐκείνων, οἵτινες ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἠκολούθησαν τὴν ὁδὸν Αὐτοῦ. Ἡ μαρτυρία τοῦ Πνεύματος ἐπιβεβαιοῖ τὴν πεποίθησιν τοῦ πιστεύοντος ὅτι διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ γίνεται μέλος τῆς οἰκογενείας τοῦ Θεοῦ, τουτέστι τέκνον. «Ἐὰν τέκνα καὶ κληρονόμοι—κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ, ἐὰν ***συμπάσχωμεν,*** διὰ νὰ γίνωμεν καὶ ***συμμέτοχοι*** τῆς δόξης Αὐτοῦ (Ρωμ. η΄. 17). Ἐξήγησις σαφεστέρα τῆς σημασίας τῆς ἐνδόξου ἐκείνης σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν - Πατέρα, εἶναι ἀδύνατον νὰ δοθῇ. Τοῦτο ὑποδεικνύει καὶ ὁ Ἰωάννης, γράφων: «Ἀγαπητοί, τώρα εἴμεθα τέκνα Θεοῦ καὶ ἔτι δὲν ἐφανερώθη τί θέλομεν εἶσθαι. Ἐξεύρομεν ὅμως, ὅτι ὅταν φανερωθῇ, θέλομεν εἶσθαι ὅμοιοι πρὸς Αὐτόν, διότι θέλομεν ἰδεῖ Αὐτὸν ὅπως εἶναι. Καὶ πᾶς ὅστις ἔχει τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐν ἑαυτῷ, καθαρίζει ἑαυτόν, καθὼς εἶναι Ἐκεῖνος καθαρός». (Α΄. Ἰωάν. γ΄. 2, 3). Τὸ γεγονὸς ὅτι εἴμεθα τέκνα Θεοῦ μένει· ἡ πλήρης ἀποκάλυψις τῆς σημασίας τοῦ γεγονότος μέλλει ν᾿ ἀποκαλυφθῇ.

Πῶς ἐμφανίζεται εἰς τὸν λαβόντα τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πνεύματος ἡ νέα κατάστασις, τῆς ὁποίας, ὡς διαβεβαιοῦται, ἔγινε οὗτος μέτοχος; Κατὰ διαφόρους τρόπους εἰς διάφορα ἄτομα. Ἐνίοτε ἐπέρχεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ὡς μία ἀκατάσχετος βεβαιότης, ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν Θεόν. Εἶναι μία ὑποκειμενικὴ ἀπόδειξις, παρουσιαζομένη αἰφνιδίως, καὶ πολλάκις πρὸς στιγμήν. Εἰς ἄλλους ὁ Θεὸς πληροῖ τὴν καρδίαν ἀγάπης, ἥτις ὑπερεκχειλίζουσα, ἐπεκτείνεται καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, οἵτινες ἀντιλαμβάνονται ὅτι ἰσχυρὰ δύναμις ἐπέπνευσεν ἐπὶ τοῦ πνεύματος αὐτῶν. Ἡ δὲ δύναμις αὕτη πάραυτα ἀποτελεῖ τὴν πλήρη καὶ μόνιμον βεβαιότητα τῆς εὐνοίας τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλ' αἱ τοιαῦται ἀποκαλυπτικαὶ ἐνέργειαι τοῦ Πνεύματος εἰς τὴν καρδίαν, δὲν δίδονται εἰς ὅλους, ὅταν δὲ παρέχωνται τοιαῦται σαφεῖς, χρησιμεύουν πρὸς προετοιμασίαν τῆς ἀναπτύξεως τῆς ψυχῆς πρὸς δεινὰς δοκιμασίας, ἢ πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ παρηγορίαν τῆς ψυχῆς διαρκούσης τῆς δοκιμασίας. Εἶναι ὅμως ἀποδεδειγμένον προνόμιον καὶ μερὶς τοῦ ἀληθῶς πιστοῦ.

Εἰς ἄλλας ψυχὰς ἡ βεβαιότης τῆς υἱοθεσίας ἐπέρχεται ἠρεμώτερον, βραδύτερον, δι' ἐπιμόνου ἐγκαρτερήσεως προσευχῆς καὶ διὰ πίστεως, ἥτις, ὡς ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Ἰακὼβ πρὸς τὸν Ἄγγελον, λέγει: «Δὲν θέλω σε ἀφήση νὰ φύγης ἂν δέν με εὐλογήσῃς».

Ὁ τρόπος εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σύμφωνος πρὸς τὸν χαρακτῆρα ἑκάστου. Εἷς τύπος δὲν ἰσχύει διὰ πάντας.

Τὴν βεβαιότητα ὅμως δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποκτήσῃ ἐφαρμόζων τὸν αὐστηρὸν εἰλικρινῆ ἔλεγχον τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἐπὶ τῆς πνευματικῆς του ἀσκήσεως καὶ πείρας. Διακρίνεται ὡς γνησία καὶ βάσιμος βεβαιότης ἀπὸ τὴν ψευδῆ καὶ ἐλαφρὰν πεποίθησιν, αἰσθηματικότητα καὶ εὔκολον ἐνθουσιασμόν, ὅταν ἐξετασθῶσι τὰ ἑπόμενα ζητήματα:

1) Τί προηγήθη; Τί δὲ πρέπει νὰ προηγηθῇ ὅπως ὑπάρξῃ βεβαιότης;

Ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἁμαρτωλῆς καταστάσεως καὶ ἡ ταπείνωσις, ἡ πίστις εἰς τὴν ἱλαστήριον θυσίαν τοῦ Σωτῆρος, καὶ ἡ ἀκράδαντος ἀπόφασις, ὅπως πάσῃ θυσίᾳ ἀκολουθήσῃ τις τὸν Χριστόν.

Ἐάν τις δὲν ἔχῃ ταῦτα δὲν δύναται νὰ γίνῃ τέκνον Θεοῦ, οὔτε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δύναται νὰ μαρτυρήσῃ τοιοῦτόν τι.

2) Τί πρέπει νὰ συνοδεύσῃ τὴν μαρτυρίαν τούτων; Πνεῦμα ταπεινοφροσύνης, ἐπίβλεψις ἄοκνος τῆς ζωῆς καὶ ἀγάπη καὶ πρὸς τὰ ἀσθενέστερα τῶν πλασμάτων τοῦ Θεοῦ, καθότι ἡ ἀλαζονεία, ἡ αὐτοπεποίθησις καὶ αὐταρέσκεια καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἄλλους περιφρόνησις, εἶναι ἴδια τῆς αὐταπάτης, ἥτις γεννᾷ τὴν ψευδῆ βεβαιότητα. Ποῖα δὲ εἶναι τὰ ἀποτελέσματα—οἱ καρποὶ τῆς βεβαιότητος ταύτης

Αἱ δηλώσεις καὶ ἐμφανίσεις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀνθρώπινον ψυχὴν διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔχουν πάντοτε ὡς ἀποτέλεσμα ***τὸν ζῆλον ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτοῦ καὶ τὴν νίκην κατὰ τῆς ἁμαρτίας,*** ὡς καὶ ***τὸν πόθον*** τῆς ἀπολαύσεως τοῦ Θεοῦ ἐν οὐρανῷ. Τοὐναντίον ἡ νωθρότης, ἡ ὑποταγὴ εἰς τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἀδιαφορία πρὸς τὰ ἀφορῶντα τὸν αἰώνιον κόσμον, χαρακτηρίζουν γενικῶς τὸν ζῶντα ἐν μακαρίᾳ αὐταπάτῃ Χριστιανόν.

Τὰ γνωρίσματα ἐν τούτοις εἶναι εὔκολα. Ἂς ἐξετάζῃ καθεὶς ἑαυτὸν δι' αὐτῶν.

Οἱ ἀγνοοῦντες τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πνεύματος, ἃς μὴ περιφρονήσωσιν αὐτήν, ἀλλὰ μᾶλλον ἃς ζητήσωσι νὰ γίνωσιν τέκνα τοῦ Θεοῦ, καθ' ὃν τρόπον Αὐτὸς διέταξε. Οἱ ἀπατῶντες ἑαυτούς, νομίζοντες ὅτι ἔλαβον τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πνεύματος, ἃς προσέξωσιν εἰς τὸ ἀπαραίτητον γνώρισμα τούτου—τοὺς ***καρποὺς*** τοῦ Πνεύματος. Ὅπου τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ καὶ οἱ καρποὶ Αὐτοῦ.

Οἱ ἀξιωθέντες νὰ λάβωσι τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πνεύματος, ἃς ἐκτιμήσωσι δεόντως καὶ τιμήσωσι πρεπόντως τὰς ἐκδηλώσεις ταύτας τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ψυχήν, ἐπιμελῶς δὲ ἃς καλλιεργήσωσι ταῦτα ἐν τῇ καθ' ἡμέραν ζωῇ καὶ ἀναστροφῇ μετὰ τῶν ὁμοίων των.

Καὶ πάντες ἃς φροντίσωσιν, ἐνῷ ἀπολαμβάνουσι τὴν ἐσωτερικὴν μαρτυρίαν τοῦ Πνεύματος ὅτι εἶναι τέκνα Θεοῦ, νὰ παρέχωσι πρὸς τὸν κόσμον τὴν ἐμφανῆ ἐξωτερικὴν ἀπόδειξιν τούτου εἰς τὴν ζωὴν αὐτῶν.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

(Τῇ ὑποδείξει συνδρομητοῦ)

Διὰ τοὺς μελετῶντας τὸ Κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον θὰ ἦναι ἐνδιαφέρων καὶ χρήσιμος ὁ ἀκόλουθος πίναξ τῶν κυριωτέρων γεγονότων, ἅτινα μόνον ὁ Λουκᾶς ἀναφέρει καὶ παραλείπουσιν οἱ τρεῖς ἄλλοι Εὐαγγελισταί. Εἶναι δὲ τὰ γεγονότα ταῦτα 58 τὸν ἀριθμόν:

1. Τὸ ὅραμα τοῦ Ζαχαρίου καὶ ἡ σύλληψις τῆς Ἐλισάβετ (Λουκ. α΄. 5—25).
2. Ὁ χαιρετισμὸς τῆς Παρθένου Μαρίας (α΄. 26—38).
3. Ἡ ἐπίσκεψις τῆς Μαρίας πρὸς τὴν Ἐλισάβετ (α΄. 39—56).
4. Ἡ γέννησις Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ καὶ ὁ ὕμνος τοῦ Ζαχαρίου (α΄. 57—80).
5. Τὸ διάταγμα τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου (β΄. 1—3).
6. Ἡ γέννησις τοῦ Ἰησοῦ ἐν Βηθλεὲμ (β΄. 4—7).
7. Ἡ ἐμφάνισις τῶν ἀγγέλων πρὸς τοὺς ποιμένας (β΄. 8—20).
8. Ἡ περιτομὴ τοῦ Ἰησοῦ (β΄. 21).
9. Ἡ παρουσίασις τοῦ βρέφους Ἰησοῦ εἰς τὸν Ναὸν (β΄. 22—24).
10. Τὰ κατὰ Συμεὼν καὶ Ἄνναν (β΄. 25—38).
11. Ὁ Χριστὸς μεταξὺ τῶν διδασκάλων εἰς τὸν Ναὸν (β΄. 41—52).
12. Χρονολογία τῆς ἐνάρξεως τοῦ κηρύγματος Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ (γ΄. 1—2).
13. Ἐπιτυχία τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰωάννου (γ΄. 10-15).
14. Ἡ γενεαλογία τῆς Μαρίας (γ΄. 23—38).
15. Τὸ κήρυγμα καὶ ἡ ἀποδοκιμασία τοῦ Χριστοῦ ἐν Ναζαρὲτ (δ΄. 15—30).
16. Λεπτομέρειαι τῆς κλήσεως τοῦ Σίμωνος, Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου (ε΄. 1—10).
17. Τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν πεδιάδα (ϛ΄. 17—49).
18. Ἀνάστασις ἐκ νεκρῶν τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας ἐν Ναΐν (ζ΄. 11—17).
19. Ἡ γυνὴ εἰς τὸν οἶκον Σίμωνος τοῦ Φαρισαίου (ζ΄. 36—50).
20. Αἱ εὐσεβεῖς γυναῖκες, αἵτινες ὑπηρέτουν τὸν Κύριον (η΄. 1—3).
21. Ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης ζητοῦν νὰ καταβῇ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ (θ΄. 51—56).
22. Ἡ ἀποστολὴ τῶν 70 μαθητῶν (ι΄. 1—16).
23. Ἡ ἐπιστροφὴ τῶν 70 μαθητῶν (ι΄. 17—24).
24. Ἡ παραβολὴ τοῦ Καλοῦ Σαμαρείτου (ι΄. 25—37).
25. Ὁ Χριστὸς εἰς τὸν οἶκον τῆς Μάρθας καὶ τῆς Μαρίας (ι΄. 28—42).
26. Ἡ παραβολὴ τοῦ φίλου τοῦ μεσονυκτίου (ια΄. 5—8).
27. Ὁ Χριστὸς τρώγων εἰς οἶκον Φαρισαίου (ια΄. 37—54).
28. Ὁμιλία τοῦ Χριστοῦ πρὸς μέγα πλῆθος (ιβ΄. 1—53).
29. Ἡ σφαγὴ τῶν Γαλιλαίων (ιγ΄. 1—5).
30. Ἡ παραβολὴ τῆς ἀκάρπου συκῆς (ιγ΄. 6—9).
31. Ἡ πάσχουσα 18 ἔτη γυνὴ (ιγ΄. 10—20).
32. Ἐρώτημα περὶ τῶν ὀλίγων σωζομένων (ιγ΄. 22—30).
33. Ἀπάντησις εἰς τοὺς Φαρισαίους περὶ Ἡρώδου (ιγ΄. 31—33).
34. Ἡ θεραπεία τοῦ ὑδρωπικοῦ (ιδ΄. 1—6).

35. Ἡ παραβολὴ τῆς κατωτάτης θέσεως (ιδ'. 7—14).
36. Ἡ παραβολὴ τοῦ μεγάλου δείπνου (ιδ'. 15—24).
37. Αἱ δυσκολίαι τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Χριστοῦ (ιδ'. 25—35).
38. Αἱ παραβολαὶ τοῦ ἀπολωλότος προβάτου καὶ τῆς ἀπολεσθείσης δραχμῆς (ιε'. 1—10).
39. Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ (ιε'. 11—22).
40. Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀδίκου οἰκονόμου (ις'. 1—18).
41. Ἡ παραβολὴ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου (ις'. 19—31).
42. Ὁδηγίαι πρὸς τοὺς μαθητὰς (ιζ'. 1—10).
43. Ἡ θεραπεία τῶν δέκα λεπρῶν (ιζ'. 12—19).
44. Περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ (ιζ'. 20—37).
45. Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀδίκου κριτοῦ (ιη'. 1—8).
46 Ἡ παραβολὴ τοῦ Φαρισαίου καὶ τοῦ Τελώνου (ιη'. 9—14).
47. Ἡ κλῆσις τοῦ Ζακχαίου (ιθ'. 2—10).
48 Ἡ παραβολὴ τῶν ταλάντων (ιθ'. 11—28).
49. Ὁ Χριστὸς κλαίων διὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ (ιθ'. 41—44).
50. Προτροπὴ πρὸς τὸν Πέτρον (κβ'. 31—32).
51. Περὶ ἀγορᾶς μαχαίρας (κβ'. 35—38).
52. Εἰς τὴν Γεθσημανῆ ἐμφάνισις ἀγγέλου καὶ ἱδρὼς ὡς θρόμβοι αἵματος (κβ'. 43—44).
53. Ὁ Πιλᾶτος ἀποστέλλει τὸν Χριστὸν πρὸς τὸν Ἡρώδην (κγ'. 6—16).
54. Γυναῖκες θρηνοῦσαι τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ (κγ'. 27—32).
55. Ὁ μετανοῶν ληστὴς (κγ'. (39—43).
56. Ἡ ἐμφάνισης τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς δύο μαθητὰς εἰς Ἐμμαοὺς (κδ. 13—35).
57. Ἐμφανίσεις τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς ἕνδεκα μαθητὰς (κδ'. 37—49).
58. Ἡ ἀνάληψις τοῦ εὐλογοῦντος Χριστοῦ (κδ'. 50—53). (Πρβλ. καὶ Πράξ. α'. 9—11). Ἄνευ τῶν δύο τούτων περικοπῶν τοῦ Λουκᾶ, θὰ παρέμενεν εἰς ἡμᾶς ἄγνωστος ἡ σκηνὴ καὶ αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου.

— Τὸ λογικὸν εἶναι ἡ ἀπαραίτητος θεράπαινα τῆς πίστεως. Ἄνευ τοῦ λογικοῦ ἡ πίστις εἶναι τυφλή. Ἄνευ πίστεως τὸ λογικὸν εἶναι κενόν.

— Ἡ προσευχὴ εἶναι ἡ ἀσφαλεστάτη προφύλαξις τῆς ἰσορροπίας τοῦ πνεύματος, τὸ τελειότατον ὅπλον κατὰ τῆς ψυχοφθόρου ἐπιδράσεως τῆς τύρβης τῶν κοσμικῶν φροντίδων καὶ τῆς ὑλοποιήσεως τῆς ψυχῆς.

— Ὁ ἀναβάλλων τὴν ἐκτέλεσιν ἑνὸς καθήκοντος, διότι εἶναι δύσκολον, θὰ ἀναγκασθῇ νὰ τὸ ἐκτελέσῃ ὅταν τοῦτο θὰ ἦναι σχεδὸν ἀδύνατον.

— Ἡ ζωὴ παρέρχεται τόσον γρήγορα! Δὲν περισσεύει καιρὸς διὰ σκυθρωπότητα καὶ δυστροπίαν.

ΠΟΙΚΙΛΑ

—*Τὸ Ψαλτήριον εἰς τὴν καθομιλουμένην Αἰγυπτιακήν.* Ἡ καθομιλουμένη Αἰγυπτιακὴ γλῶσσα, ἀποτελουμένη ἀπὸ λέξεις κυρίως Ἀραβικάς, εἶναι ἁπλουστέρα κατὰ τὴν σύνταξιν ἀπὸ τὴν κλασσικὴν Ἀραβικὴν καὶ περιλαμβάνει πλῆθος ξένων λέξεων, τὰς ὁποίας ἐνεκολπώθη ἐκ τοῦ μακροῦ συγχρωτισμοῦ τῶν Αἰγυπτίων μετὰ τοῦ ξένου Εὐρωπαϊκοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς—Ἑλλήνων, Ἰταλῶν, Γάλλων καὶ Ἄγγλων.

Εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτὴν μετεφράσθη καὶ ἐξεδόθη τελευταίως ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας τὸ Ψαλτήριον, ἁπλοποιηθὲν πρὸς χρῆσιν τοῦ λαοῦ, ὥστε νὰ ἀποτελῇ δημώδη μορφὴν τῆς νεο-Αἰγυπτιακῆς. Ἀποφεύγουσα τὰς περιπλόκους καταλήξεις, διὰ τῶν ὁποίων ἡ κλασσικὴ Ἀραβικὴ γλῶσσα ἐκφράζει τὰς διαφόρους σχέσεις τῶν λέξεων ἀναμεταξύ των, ἡ μετάφρασις αὕτη παρουσιάζει ὅλα τὰ ὀνόματα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν χωρὶς πτώσεις — τὴν λέξιν *κιτὰπ* π. χ. γράφει *κιτὰπ* εἰς ὅλας τὰς σχέσεις, τὰς ὁποίας ἐξέφραζον αἱ καταλήξεις τῶν πτώσεων· τὸ αὐτὸ δὲ καὶ μὲ τὰ ἄλλα μέρη τοῦ λόγου, ὅπου τὸ ἐπιτρέπει ἡ ἔννοια.

Αἱ μεταβολαὶ αὐταὶ ἔγιναν διὰ κοινῆς ἀποφάσεως ἐπιτροπῆς ἐξ ἐγκρίτων γλωσσολόγων, Αἰγυπτίων καὶ Εὐρωπαίων, ἐκ τῶν γνωστοτέρων τῆς Εὐρώπης, καθηγητῶν τῶν Πανεπιστημίων τῆς Ὀξφόρδης, Κανταβριγίας, Λονδίνου καὶ Δούρχαμ, ὡς καὶ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Πανεπιστημίου Ἄλ Ἄζχαρ, τῆς Αἰγυπτιακῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς, τῆς Σχολῆς Ἀσσιοὺτ καὶ τῶν ἀντιπροσώπων πέντε ἱεραποστολῶν ἐργαζομένων μεταξὺ τῶν φυλῶν τῆς Αἰγύπτου. Τὸ ἔργον τῆς μεταφράσεως ἀπησχόλησε τοὺς μεταφραστὰς ἐπὶ δύο ἔτη, κατόπιν δὲ τούτου ὑπεβλήθη εἰς ἀκριβῆ ἀντιπαραβολὴν πρὸς τὸ ἔγκριτον Ἑβραϊκὸν κείμενον τῆς ἐκδόσεως Γκίνσβεργ, ἔργον καὶ τοῦτο τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας.

Οἱ μεταφρασταὶ προσέκρουσαν πρὸς δυσκολίας, ὅπως συμβαίνει εἰς ὅλας τὰς μεταφράσεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς γλώσσας καὶ διαλέκτους λαῶν ἐστερημένων λέξεων πρὸς ἔκφρασιν ἰδεῶν τὰς ὁποίας ἀγνοοῦν. Εἰς μίαν περίπτωσιν ἐδέησε νὰ καταφύγουν εἰς τρίτην γλῶσσαν πρὸς ἔκφρασιν τῆς ἰδέας. Ἡ λέξις «Ἅδης» ὡς ἐν ψαλμῷ ις' 10 δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μεταφρασθῇ διὰ τῆς ἀντιστοίχου Ἀραβικῆς λέξεως, καθότι ἡ Μωαμεθανικὴ θεολογία παραδέχεται *ἑπτὰ* Ἅδας, ἕνα διὰ τοὺς Μωαμεθανούς, ἄλλον διὰ τοὺς Χριστιανούς, ἄλλον διὰ τοὺς Ἰουδαίους καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἐξ ὅλων τῶν σχετικῶν γλωσσῶν ἡ Ἑβραϊκὴ εἶχε λέξιν ἀποδίδουσαν ἀκριβέστερον τὴν Βιβλικὴν ἔννοιαν τοῦ Ἅδου «Σεόλ», ἥτις καὶ υἱοθετήθη εἰς τὴν δημώδη μετάφρασιν τοῦ Ψαλτηρίου.

Ἐλπίζεται ὅτι ἡ μετάφρασις αὕτη θὰ φθάσῃ εἰς τὰ στρώματα ὅπου ἡ ἁπλοποιημένη γλῶσσα θὰ κομίσῃ νέας καὶ ὑψηλὰς πνευματικὰς ἐννοίας εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, ὁδηγοῦσα αὐτοὺς εἰς τὴν ὑψίστην γνῶσιν—τοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Συντάκτης τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς» ζητεῖ συγγνώμην παρὰ τῶν κ. κ. συνδρομητῶν, διότι ἕνεκεν ἀσθενείας του δὲν ἠδυνήθη νὰ συντάμῃ τὴν καθυστέρησιν τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ. Ἤδη ὅμως ἀναρρώσας θέλει καταβάλει πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως ἡ καθυστέρησις ἐκλίπῃ.